

VARLIK YILLIKLARINDA EĞİTİM VE ÖĞRETİM SORUNLARINI ELE ALAN HİKÂYELER

STORIES ABOUT EDUCATION AND TEACHING PROBLEMS IN VARLIK ANNUALS

Mustafa ÖZCAN¹
Gülsün KOÇER²

ÖZET

Yayın hayatındaki yerini 1933'ten günümüze kadar koruyan *Varlık* dergisi Türk basın tarihinin en saygın edebiyat dergilerinden biridir. *Varlık* dergisi ve sonradan kurulan Varlık Yayınevi pek çok açıdan edebiyat dünyasına katkıda bulunmuştur. Bu katkıların önemlilerinden biri de Varlık yıllıklarıdır.

Varlık'ın ilk yıllığı 1960 yılında çıkmıştır. 1977 yılı da dâhil olmak üzere yayımlanan yıllıklarda hikâyeler bölümü vardır. 1978 yılı ve sonrası yılların yıllıklarında telif hikâyeler içeren bölüm kaldırılmıştır. 1960-77 yılları arasında Varlık yıllıklarında toplam 438 hikâyeye yer verilmiştir. Tespit edilebildiği kadarıyla bu hikâyelerden 27 tanesi eğitim meselesi etrafında şekillenmiştir. Söz konusu hikâyelerde genellikle öğretmenlerin problemleri anlatılmış, 1960-1970'li yılların eğitim anlayışı ve hem öğretmenler hem de öğrencilerin sorunları gözler önüne serilmiştir.

Çalışmanın amacı 1960-1977 yılları arasında *Varlık* yıllıklarında yer alan hikâyeleri tanıtmak ve bu hikâyelerden eğitim konusunu ele alanları değerlendirmektir. Bu sayede dönemin hem edebî eğilimleri hem de hikâyelere yansıdığı kadarıyla eğitim meseleleri gözler önüne serilmiştir.

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemi kapsamında değerlendirilen doküman analiziyle yapılandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Varlık Yıllıkları, Türk Hikâyesi, Eğitim

ABSTRACT

Preserving its place in publishing life from 1933 to the present day, *Varlık* magazine is one of the most respected literary magazines in Turkish press history. *Varlık* magazine and *Varlık Publishing*, which was founded later, contributed to the world of literature in many ways. One of the most important of these contributions is the *Varlık* yearbook.

The first yearbook of *Varlık* was published in 1960. There are stories section in the annals published including 1977. The section containing copyrighted stories in the annals of 1978 and after has been removed. A total of **438** stories were included in the *Varlık* Yearbooks between 1960-77. **27** of these stories, as far as can be determined, were shaped around the issue of education. In these stories, the problems of teachers were generally told, and the education understanding of the 1960s and 70s and the problems of both teachers and students were revealed.

The aim of the study is to introduce the stories in the *Varlık* Yearbooks between the years 1960-1977 and to evaluate the areas that deal with the subject of education from these stories. In this way, both the literary tendencies of the period and the educational issues as reflected in the stories were revealed.

¹ Prof.Dr. (Emekli), Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fak., Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, mustafaozcans@yahoo.com, Konya/Türkiye, ORCID: 0000-0002-6350-2580

² Dr.Öğr.Üyesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fak., Türk Dili ve Edebiyatı, gkocer@erbakan.edu.tr, Konya/Türkiye, ORCID: 0000-0002-6350-2580

This study is structured with document analysis, which is evaluated within the scope of qualitative research method.

Keywords: Varlık Annuals, Turkish Story, Education

1. GİRİŞ

Türkçe Sözlük “yıllık” için şöyle demektedir: “Yılda bir çıkan ve o yılın olgularını anlatan kitap; bülten, dergi gibi eser, salname” (Türkçe Sözlük, 1988:1632), Mustafa Nihat Özön de kitabında “salname”ye yıllık demiştir. Bununla yetinmemiş, “içinde takvim de bulunan ve bazı belirli bilgi yazıları olan kitap” şeklinde açıklamada bulunmuştur. Daha sonra da ilk salnamenin Ahmet Vefik Paşa’nın hangi tarihte, ne maksatla düzenlediğini açıklamıştır (Özön, 1954:229). Özön sözlüğünde yıllık kelimesini değil de “yıldalık” diye bir kelime kullanmış, bunun “olguları oluş sıralarına göre yıl yıl dizen eserlere” dendiğini belirtmiştir. Bunlara ayrıca “annal” da denildiğini ifade etmiştir (Özön, 1954:288).

L. Sami Akalın’ın, *Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, “Yıllık” için şunları söylüyor: “Şirket, kulüp, yayınevi, okul ve benzeri kurumların bir yıllık çalışmalarını derli -toplu anlatıp gösteren kitap. Eskiden yıllık yerine “sâlnâme” ve “nevsâl” sözü de bir ara kullanılmıştır. (Akalın, 1966:183)

1960’da çıkan *Vatan Yıllığı*’nın başında önce matbaanın gelişmesiyle birlikte almanaklara duyulan ihtiyaçtan bahsedilmiş, almanakların zamanla orta sınıfın başvuru kitabı vasfını kazandığı belirtilmiştir. Daha sonra da almanaklarla Osmanlıcadaki “salname” lerin arasındaki farka değinilmiş ve yıllıklara dair şu bilgiler verilmiştir: “Fransızların “Annuaire” dedikleri “Yıllık”lar, bir hayli önceye ait bilgiler ve istatistiklerle doludur. Yıllıkların mazisi, almanaklar ve takvimler gibi çok eskiye gitmez. Fransa’da ilk yıllık 1532 yılında Paris’te yayınlanmıştır. Bizdeki ilk salnameler ise vilayetler tarafından çıkarılmıştır. Bunlarda o vilayetlerin coğrafî, iktisadî ve nüfus durumları üzerinde durulurdu. Bu vilâyet sâlnâmeleri, o vilayetler hakkında başlıca müracaat kaynakları idi. Vilâyet sâlnâmelerini bazı dergiler tarafından çıkarılan sâlnâmeler takip etmiştir. Bunların en tanınmışları *Malûmat* ve *Servet-i Fünûn* sâlnâmeleri olmuştur.”(Yıllık Hakkında, 1960:2).

Varlık Yıllığı 1960 ‘a yazılan önsözde yıllık hazırlamaya neden ve nasıl karar verildiği anlatıldıktan sonra iki aylık süre içinde yapılanlar özetlenmiş, şiiri çıkan şairlerle, hikâyecilerden birer resim istendiği belirtilmiştir. Ne var ki biyografisi ve resmi istenilen sanatçıların ancak yarısı bu isteği yerine getirebilmişlerdir. Ayrıca bir sanat yıllığında bulunması gereken çeşitli konulardan bazılarını ilerleyen yıllarda yerine getirebilecekleri açıklanmıştır. Gelecek yıllıklarda daha zengin bir içerikle çıkacakları bildirilmiş, bu ilk yıllıkta hikâye, şiir ve çevirilerin başka hiçbir yerde yayınlanmamış olması gerektiği hatırlatılmıştır (Varlık Yıllığı 1960, Aralık 1959:4).

Mehmet Fuat, ilk yıllığını 1963 yılında yayımlamıştır. *Memet Fuat’ın Seçtikleri, Türk Edebiyatı 1963* adını taşıyan bu yıllığın yayınlanış hikâyesinden bahsedilmiştir. Dört beş yıl önce bir seçmeler kitabı yayınlamayı düşündüğünü, bunun için ilkin Varlık Yayınevine başvurduğunu belirten Memet Fuat, Yaşar Nabi’nin bu fikre soğuk baktığını, birtakım kaygılar taşıdığını bildirmiş, arkasından bambaşka bir Varlık Yıllığı yayımladığını, Türk Edebiyatçıları Birliği’nin de bir yıllık çıkarmak istediğini öğrenmiştir. Ne var ki bu iki yıllığın da onun düşündüğü seçmeler kitabına benzemediğini, birinde *Varlık* dergisi çevresindeki yazarların, öbüründe Türk Edebiyatçıları Birliği’ne bağlı yazarların daha önce yayımlanmamış eserlerinin yer aldığını ifade etmiştir. Yine Memet Fuat, kitabının Yaşar Nabi’nin *Varlık Yıllığı* ya da *TEB*

Yıllığı ile çatışmadığını, onların yapmakta olduğu bir işin daha iyisini yapmak gibi bir amaçla çıkarılmadığını belirtmiştir (Memet Fuat'ın Seçtikleri, Ocak 1963:5).

Sinan Yıllığı 1973'te, yıllık çıkarmanın güçlüklerinden söz edilmiş, herhangi bir yıldan farklı bir yıla geçildiğine dikkat çekilmiştir. 1972 yılının içinden gelenlerle, Cumhuriyet'in 50. Yılı'nı noktalamak istedikleri belirtilmiş, yayınevinin, bu yıllıkla amaçladığı şeyin dönemeç değerlendirmesi olduğu, yıllığın da önemli bir başlangıç sayılması gerektiği hatırlatılmıştır. Ayrıca *Sinan Yıllığı*'nin bugün kadar yapılanlardan daha değişik nitelikte olduğu kaydedilmiştir. Bütün yazıların orijinal olması, bu farklılıklardan birisi olarak gösterilmiş; 75 imzanın yazısına yer verildiği açıklanmış, yankı uyandıracak muhtevayı içerdiği ileri sürülmüştür (Öndeyiş, 1973:5-6).

Aziz Nesin yıllığının ilkinde, "Sunu" başlığı altında yayımlanan yazıda yıllık basmaktan, iki amacın bulunduğu öğrenilmektedir. Bu amaçlardan birincisi, böyle bir edebiyat yıllığına ihtiyaç bulunduğuudur. Diğeri de Nesin Vakfı'na her yıl bir yan gelir sağlamaktır

Öte yandan her yılın ilk günü satışa çıkarmak üzere hazırlanan bu yıllıkta, Aralık ayının olaylarından bahsedilmediği, ilk olmanın getirdiği birçok eksiklerin yer aldığı açıklanmıştır. Bunların gelecekte giderileceği yolunda vaatte bulunulmuştur. *Nesin Vakfı, Edebiyat Yıllığı 1976*'yı oluştururken daha önce Türkiye'de çıkmış ve çıkmakta olan Nevsal ve yıllıklardan, o deneyimlerden yararlandıklarını belirtmiş ve bir edebiyat yıllığı için gerekli ortamın onlar tarafından hazırlandığını ifade etmiştir (Nesin Vakfı, Edebiyat Yıllığı 1976, 1976:11-12).

Suffe Kültür Sanat Yıllığı 1987-1988, beşinci yıllıktır. Son iki yılın değerlendirmesini içermektedir. Önsöz'de, yayın hayatının güçlükleri, yıllık komisyonunda görev alan bazı yazarların da bizzat bu yayın atmosferinden etkilenerek yıllığa söz verdikleri yazıları geciktirmeleri yüzünden yıllığın tam zamanında çıkmadığından yakınılmıştır. Yıllığın son iki yılı kapsamasının nedenleri anlatılmış, organizasyon eksikliğinden söz edilmiş, yıllığın bir kültür çevresinin faaliyetlerini sergilemek ve değerlendirmek maksadıyla yayımlandığı belirtilmiştir. Ama bu çevrelerin ihmalleri yüzünden aksadığı ve yayın hayatını sürdüremez duruma geldiği vurgulanmıştır. Bununla birlikte *Suffe Kültür Sanat Yıllığı*'nin hayırlı bir iş yaptığı, açtığı yolda, bundan başka iki yıllığın daha çıktığı bildirilmiştir. Varlıkları ve çıkış tarzlarının benzerliği bir yana bırakılırsa, kendilerinin öncülüğünü kabul etmek gerektiği hatırlatılmıştır. Bu arada yıllıkların satılmayışı üzerinde durulmuştur (Suffe Kültür Sanat Yıllığı 1987-1988, 1988:9-10).

Bütün bu örneklerden şu anlaşılmaktadır: Yıllıklar belirli maksatlarla çıkarılmaktadır. *Sinan Yıllığı* örneğinde olduğu gibi belli bir yıl seçilmiş ve yıllık ona göre hazırlanmıştır. Mehmet Fuat'ın kendi beğenisine uygun seçimiyle o yılın edebî verimlerinin bir kısmını değerlendirdiği görülmüştür. Varlık yıllığı ise daha çok format değişikliğinden ve ileriye dönük açılımlardan doğmuştur. Edebiyat dünyasında şiir ve hikâye alanında yeni yeni edebî ürünlerle karşılaşmış olması çok doğaldır. Yaşar Nabi, bu şiir ve hikâyeleri başka bir ad altında (yani *Yeni Şiirler 1951, Yeni Hikâyeler 1951* gibi) kitaplaştırmıştır. Zamanla bundan da vazgeçmiş, dergisinde yayımlayamadığı bu edebî ürünleri yıllıklara taşımıştır.

Yıllık hazırlamak kolay bir iş değildir. Onlarca yıllık gözden geçirilirse hepsinin birtakım eksikliklerden söz ettiği görülmektedir. Hele ilk hazırlanan yıllıkların eksikleri/kusurları daha çoktur. Zamanla, bu sahada ustalaştıkça, yapılan eleştiriler dikkate alındıkça, imkânlar arttıkça, daha derli toplu yıllıkların meydana getirildiği anlaşılmaktadır. Burada geçen yılın kitapları(roman, hikâye, deneme, şiir, eleştiri) üzerinde yapılan değerlendirmeler, bu kitapların önemini daha da arttırmış, okurlara, kitap seçiminde, bir çeşit rehberlik etmiştir.

Varlık Yıllığı 1973'te Beyhan Özaydın'ın hikâyesinde(s.623-628) başlık konulmamıştır. Bu başlıksız hikâyenin böyle çıkmasında hatanın nereden kaynaklandığı

yönünde bir açıklamaya da rastlanmamıştır. Yine *Varlık Yıllığı 1975*'te, Yaşar Nabi'nin bir açıklamasıyla karşılaşılmaktadır. Buna göre Yaşar Nabi, yıllığın tam baskıya verileceği sırada beklenmeyen bir yolculuğa çıktığını, bu durumun da yıllıkta, bazı yazıların yer değiştirmesine, alfabetik ya da tarih sıralarında ufak tefek aksamalar olmasına yol açtığını bildirmiş, her zaman titizlikle hazırlanan yıllıkta görülen bu tür yanlışlardan dolayı özür dilemiştir (Nayır, 1975:726).

Varlık yıllıklarında birçok hikâyeler yayımlanmıştır. Bu hikâyeler sayıca çok fazladır. Üstelik her yıl yeni yeni yazarların eserlerine de yer verilmiştir. Bazı yıllıklardaki hikâyeler, insanın ve toplumun bir yanına ayna tutmuştur. Dolayısıyla her yıllıkta farklı farklı yazarlardan hikâyelerle karşılaşılmış ve çok çeşitli konuların işlendiği bu hikâyelerin tadına varılmıştır. Okur, yıllıklardaki hikâyelerle yeni yeni yazarlar tanımış yahut eskiden az bildiği bir yazar hakkında daha ayrıntılı bilgi sahibi olmuştur.

Araştırmada bu yıllıklarda kaç hikâyeye yayımlandığı, bunların içinde kaçının kadının hikâyecilere ait olduğu tespit edilecektir. Hangi yıllarda daha çok hikâyeye yayımlandığı ortaya konulacak, hangi yazarlardan kaçar tane hikâyenin okurla buluşturulduğu gösterilecektir. Ayrıca bu yazarların hikâyelerinin adları ve yayımlandığı yıl ve kaçar hikâyesinin çıktığı belirlenecektir.

Öte yandan bütün bu hikâyeler içinde sadece eğitim- öğretim ve öğretmen sorunlarını işleyen hikâyeler seçilerek incelenecektir. Hikâyelerde eğitim ve öğretim sorunlarının nasıl ele alındığı ve onları yaşayan öğretmenlerin nasıl tanıtıldığı gösterilecektir. Dolayısıyla **dört yüz otuz sekiz** hikâyeye içinde bu konunun ne ölçüde işlendiği bilgisine yer verilecektir. Bu yüzden öncelikle yıllıklarla ve yıllıklardaki hikâyelerle ilgili sayısal değerlendirmeler yapılacak, daha sonra hikâyelerde ele alınan eğitim –öğretim sorununa değinilecek ve öğretmenlere yönelik tespitlerde bulunacaktır. Burada söz konusu edilen telif hikâyelerdir, çeviri hikâyeler ise konu dışındadır.

Çalışmada, süreli yayınlar da taranmıştır. Bu sebeple kaynakça ve dipnot sisteminde kimi problemlerle karşılaşmıştır. Süreli yayınlarda konu ile ilgili haberler kimi zaman başlıklı fakat yazar belirtilmeden verilmiştir. Bu sebeple dipnotlar, yazar adı varsa, yazar adı, tarih ve sayfa numarası, yazar adı yoksa haber adı tarih ve sayfa numarası şeklinde düzenlenmiştir. Bu düzenleme kaynakçada yazar adı varsa yazar adı, tarih, haber başlığı, süreli yayın adı ve sayfa numarası; yazar adı yoksa yazı başlığı, tarih, süreli yayın adı ve sayfa numarası şeklinde düzenlenmiştir.

2. VARLIK YILLIKLARIYLA İLGİLİ BAZI TESPİTLER

Varlık'ın ilk yıllığı 1960 yılında çıkmıştır. 1977 yılı da dâhil olmak üzere yayımlanan yıllıklarda hikâyeler bölümü vardır. 1978 yılı ve sonrasında yayımlanan yıllıklarda telif hikâyeler içeren bölümün kaldırıldığı görülmektedir. Yılın hikâyeye ve romanlarının değerlendirildiği bölümden ise hiçbir zaman vazgeçilmemiş, hep yayımlanmıştır. Hikâyeler bölümü, yıllıkların son kısımlarında yer bulmuştur.

Varlık yıllıkları kaynak kitaplardır. İçindeki bölümler, alanla ilgili araştırma yapanların işlerini kolaylaştırıcı bilgiler, tarihler, yazılar içermektedir. Her bölümü farklı bir kişinin değerlendirmesi, kanaatlerini söylemesi, edebiyata katkısını belirtmesi onları vazgeçilmez kılmaktadır. İlerleyen yıllarda 500 sahifenin üstünde bir kitaba ulaşan bu yıllıklarda bölüm sayısı giderek artmıştır. Plastik sanatlar, dünya sineması, Türk sineması, Türk tiyatrosu, çeviriler, kitap yayınları ile bilgiler yıllıkları içerikçe zenginleştirmiştir. İlk beş yıllıkta yazarların resimli biyografilerinin bulunması çok yararlı bir tutum olmuştur ama daha sonra bu uygulama da sonlandırılmıştır.

Bu yıllıklarda yapılan hesaplamalar göre bu süre içinde **438** hikâye, okurla buluşturulmuştur. Bu hikâyelerin çok az kısmı kadın yazarların elinden çıkmış, diğerleri de erkekler tarafından yazılmıştır. Dolayısıyla bu 1960-1978 arasında erkek ağırlıklı bir hikâye dünyası mevcuttur. Başka bir ifadeyle erkek hikâye yazarlarının kadınlara nazaran sayısal üstünlüğü çok fazladır.

Hikmet Dizdaroğlu, “Yıllıktaki Hikâyeler” başlıklı yazısında Varlık Yayınevi’nin birkaç yıl öncesine kadar, yeni yıla girerken, okurlarına ayrı ciltler halinde hikâyeler ve şiirler sunduğunu, bunların başka bir yerde çıkmamış olanlar arasından seçildiğini, bir çeşit antoloji niteliği taşıdığını, aynı kitapta birçok sanatçının yan yana, “değer yargısı sınavı”na çıktığını belirtmektedir. Bu hikâyeciler arasında belli bir oran olmadığı gibi, her birinin ayrı anlayış, görüş ve ustalığı yansıttığı kanaatindeyiz. Birbirlerini tanımayan kişilerin komşu sayfalarda yan yana gelişi, rastlantıdan başka bir şey değildir.

Onun tespitlerine göre de yayınevi iki yıldır bu tutumundan vazgeçmiş, “Yıllık” yayımlamaya başlamış, şiir ve hikâyeler Yıllığı’nı birer bölümü haline gelmiştir. Bu, hikâyeye ve şiire önem verilmediği anlamına gelmemektedir. Çünkü Yıllık’taki şiir ve hikâye bölümleri, birer kitap ölçüsündedir. *Varlık Yıllığı 1961*’de şiirlere 145, hikâyelere 156 sahifelik yer ayrılmıştır.

Dizdaroğlu, yıllığa giren 28 hikâyenin bir süzgeçten geçtiğini, en azından yüzlerce hikâye arasından seçildiğini, yani gönderilen hikâyelerin kalburüstü olanlarının yayımlandığını vurgulamış, soyadlarına göre sıralandıkları için en sonda yer alan Tahsin Yücel’in hikâyesi dışındakilerinin başarı grafiğini düşük bulmuştur. Hikâyeleri değerlendirmiş ve yazısının sonunda adını ilk defa duyduğu Yaman Koray’ı övmüş, ayrıca genç yazarların yazdıkları ölçüde okumadıklarından yakınmıştır. Köklü bir kültüre dayanmayan eserlerin kavrayıcı ve doyurucu olmadığını belirterek, yıllıktaki hikâyelere bu gözle bakıldığı zaman, kalburüstü kalanların hemen hemen hepsinin kültürce ileri durumda olan yazarların kaleminden çıktığına dikkat çekmiştir (Dizdaroğlu, 1 Haziran 1961:5-16).

Varlık Yıllığı 1962 kitabını yurt dışında da değerlendirenler çıkmıştır. Kitabın 1961 yılının sanat ve edebiyat hayatına topluca bir bakış olduğu belirtilmiş, şiirler ve hikâyeler bölümündeki edebî mahsullerin ilk defa yayımlandığı vurgulanmıştır. Yazarı en çok ilgilendiren bölümün bu hikâyeler bölümü olduğu açıklanmış, yirmi dört genç hikâyecinin eserlerinden bahsedilmiştir. Otto Spice, hikâyeler arasında yaptığı yorucu bir yolculuktan sonra şu kanaate varmıştır: En yeni hikâyelerin bir kısmı zayıf, bir kısmı kuvvetlidir. Bu hikâyelerde başta gelen kusurlar da geniş bir kültür ve ciddi bir çaba eksikliği, kabiliyet yokluğu, Türkçeyi özensiz kullanmadır (Spies, Ekim 1963:10-11).

Varlık yıllıkları takdir görmüştür. Muzaffer Uyguner, 1963 *Varlık Yıllığı’nın* 529 sayfalık koca bir kitap olduğunu söylemiş, geçen bir yılın edebî bir bilançosunu verdiğini belirterek, ondan derli toplu bir el kitabı diye bahsetmiştir. Ayrıca kitaptaki çeşitli bölümlere, soruşturmalara, bibliyografik bilgilere değindikten sonra hikâyeler bölümüne geçmiş, burada 30 hikâyenin bulunduğunu bildirmiştir. Hikâyeler için de “Hikâyeciliğimiz çeşitli yollardan ilerlemekte, yollar ayrı olmakla birlikte, ortaya konulan hikâyeler ayrı ayrı değeri olan ürünlerdir” demekten kendini alamamıştır (Uyguner, 1 Şubat 1963:9).

Aynı Muzaffer Uyguner’in *Varlık Yıllığı 1964*’ü de değerlendirdiği görülmektedir. Yıllığı bir bütün olarak elden bırakılmayacak bir kitap diye nitelendiren yazar, edebiyatla ilgili her şeyi yıllıklarda bulduğu kanaatindeyiz. Ayrıca hikâyelerin, şiirlerden sonra en geniş yer kaplayan bir bölüm oluşturduğuna dikkat çekmekte, 23 sanatçının hikâyesinden bahsetmektedir. Bu bölümde zevkle okunan hikâyelerin birçoğunun konularını Anadolu gerçeklerinden aldığını, bir kısmının da dış ülkeleri konu olarak seçtiğini bildirmiş, buralarda

yaşayan hikâyecilerin yurda döndükleri zaman yurt gerçeklerine eğilmeleri, onları yansıtılmaları gerektiğini hatırlatmıştır (Uyguner, 15 Mart 1964:10).

Muzaffer Hacıhasanoğlu'na göre hikâyeciliğimizin gelişimini incelemek bakımından yıllıklar son derece yararlıdır. Pek çok sanat dergisi vardır, hepsini izlemek mümkün değildir. 1964 yılında hikâye sahasındaki ürünleri bir araya getiren iki kitap bulunmaktadır. Bunlardan birisi *Varlık Yıllığı 1965*'tir. Öteki ise *Memet Fuat'ın Seçtikleri Türk Edebiyatı 1965*'dir. Memet Fuat'ın yıllığı kişisel bir görüş ve beğeniye göre düzenlenmiştir. *Varlık Yıllığı* ise bir derginin beğenisini yansıtmaktadır. Türk hikâyeciliği üzerine düşünmek isteyenler bunlarda umduklarından daha fazlasını bulabilirler. Muzaffer Hacıhasanoğlu, yılda 30 hikâyenin yer aldığını söylerse de gerçek böyle değildir, kitapta 32 hikâye yayımlanmıştır (Hacıhasanoğlu, 1 Mayıs 1965:11).

Varlık Yıllığı 1965'te, hikâyeciler alfabetik sıraya göre verilmiş, 31 hikâyecinin adı zikredilmiştir. Kitabın içine tek tek hikâyelere bakılınca, Yahya Benekay'ın "Marianne" (s.396-399) adlı hikâyenin arka taraftaki listeye girmediği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla yılda 31 değil, 32 hikâyenin yer aldığı görülmektedir. Dikkatlerden kaçan bu durumu da göz ardı etmemek gerekmektedir.

Varlık Yıllığı 1969'u inceleyen Muzaffer Uyguner, kitabın birçok özelliğini sıraladıktan sonra "Hikâyeler" bölümüne geçmiş, burada gözüne çarpan yeni adlardan(hikâyecilerden) söz etmiştir. Ayşe Arpad, Selçuk Baran, Sulhi Dölek, Ali Köken, Gülsevin Yumlu'yu yılda ilk defa gördüğünü bildirmiştir. Daha sonra da hikâyeleri içerikçe değerlendirmiş, yazarlarına ilişkin tespitlerde bulunmuştur. Sözgelişi Necati Cumalı, Orhan Kemal, Zeyyat Selimoğlu gibi yazarların bilinen çizgilerini sürdürdüklerini söylemiş, buna karşılık Nursen Karas'ı başarısız bulmuş, Gülsevin Yumlu'nun hikâyesini iyi bir deneme saymış, Ayhan Sarısmailoğlu'nun hikâyesini ise, "hikâye sanatının biraz dışında" olarak nitelendirmiştir (Uyguner, 1 Mart 1969:12).

Memlekette yayımlanan kendi türündeki yıllıkların en büyüğünün *Varlık Yıllığı 1969* olduğunu söyleyen Şahabettin Akaltun içindeki bölümleri saydıktan sonra kitabın 650 sahife tuttuğunu bildirmiştir. Başka yerde yayımlanmayan şiir ve hikâye bölümlerinden ayrı, kitabın sonunda geniş bir bibliyografya bulunduğu dikkati çekmiştir. Bu büyük eserin, bu bakımlardan tatminkâr görünmesine rağmen bazı yönlerden eksik kaldığını ifade etmiştir. Ona göre yıllık olması dolayısıyla o yıl içinde vefat eden yazar, sanatkâr ve düşünürlerin biyografilerine yer verilmemiş olması önemli bir noksanıdır. Resimleri konmak şartıyla hayatları yazılmalı, yazılarından örnekler verilmeliydi. Bu suretle gazete ve dergi sahifelerinde yazılan biyografileri uzun zaman aramaya gerek kalmazdı.

Türkiye'de eser vermiş, adı edebiyat tarihlerine geçmiş yazarların isimleri alfabetik sırayla yazılarak doğum ve ölüm günlerinin belirtilmesi de birçok bakımından yararlı olacaktır. 5-6 sahife tutacak böyle önemli bir yazı, yıllığın hacmini fazla arttırmayacaktır. Ayrıca "Yılın Düşünceleri" bölümündeki yazarlar, belli gazetelerin yazarlarıdır, başka gazetelerin yayımladığı düşünce yazılarına yer verilmemesi de önemli bir noksan sayılmalıdır.

Şahabettin Akaltun, bu eleştirilerine birkaç madde daha eklemektedir. Bunlardan birisi süreli yayınların çıktığı şehirlerin adlarının bulunmaması, diğeri de yılda tanınmamış hikâyeci/şairlerin eserlerinin yayımlanması, yıl içinde yayımlanan kitapların türlerinin belirtilmesi gibi önerilerdir. Dünya çapında ün yapmış edebiyatçıların yeni eserleri hakkında bilgi verilmesini de isteyen Şahabettin Akaltun, Nobel kazanan kimselerin biyografilerinin de Yıllık'ta yer alması gerektiğini hatırlatmıştır (Akaltun, 10 Şubat 1969:3).

Varlık Yıllığı 1977'yi Kemal Ateş değerlendirmiş, içeriği hakkında bilgiler vermiş, ilginç yazılara, soruşturma cevaplarına değinmiştir. Kemal Ateş, Yıllık'taki hikâyeleri okurlara

tavsiye etmiş, özellikle Ceyhun Atuf Kansu'nunkini övmüştür. Hatta onun az yazmış olmasını kabullenemediğini bildirmiştir. Bundan başka, Talip Apaydın, Behçet Ay, Naci Girginsoy, Ayşe Kilimci, Ümit Kaftancıoğlu, Burhan Günel, Muzaffer Hacıhasanoğlu, Serhat Kestel, Muammer Yüzbaşıoğlu gibi yazarların hikâyelerinde, günün gerçeklerinden, ülke sorunlarından çeşitli kesitler verdiklerini ileri sürmüştür. Hikâyeleri “yaşanılan olayların, sorunların ete kemiğe bürünüşü” şeklinde nitelendirmiştir. Kemal Ateş, yalnız 1977 Yılı için değil, bütün Varlık yıllıkları için “her yılı, çok yönlü ve derli toplu bir şekilde insanın eline getiren değerli birer kaynak” olarak gördüğünü bildirmiştir. Yazısının sonunda şöyle bir tespitte bulunmuştur: “ Her yıl yeni bir yazar edebiyatımıza sessizce bu yıllıklardan girer. Bu yıl da Muhterem Selimoğlu diye yeni bir öykücüyü tanıyoruz. Bunları görünce Varlık'ın genç yeteneklere kapalı olduğunu söyleyenlere katılamayacağım ben. İyi bir seçim, titiz bir tartı hem edebiyatımızın, hem bu genç yeteneklerin yararına olacaktır” (Ateş, 1 Mart 1977:10-11).

3. VARLIK YILLIKLARINDAKİ HİKÂYELER

Varlık yıllıklarında bulunan hikâyelere dair bazı sayısal bilgiler vermek gerekmektedir. Ancak bunu yapabilmek için hikâyelerin adları, yazarları, hangi yılın yıllığında yer aldığı bir tablo halinde gösterilmelidir. Böyle yapıldığı takdirde bir hikâyecinin Varlık yıllıklarında kaç hikâyesi çıkmış olduğu kolayca belli olacaktır. Hikâyelerin ilk defa yıllıklarda yayımlandığı dikkate alınır, Yaşar Nabi'nin yıllıklarda toplamda kaç hikâyecinin eserini okura ulaştığı görülecektir. İşte bu düşünce ile hazırlanan söz konusu tablo aşağıda verilmiştir:

Hikâye Yazarı	Hikâye	Yılı
A. Haydar Özbek	Köprü	1969
Abdullah Aşçı	Alın Teri	1964
	Bizim Ekmeğimiz Büyük	1966
	Hanay Ev	1961
	Kuvvetin Dostları	1967
	Malın Gözü	1962
	Yoksul Takımı	1963
Abdullah Ulubay	Ağaçlar Ölmemeli	1965
Adnan Ardağı	Bir Çocukluk Anısı	1966
	Bir Sarı Opel	1970
	Çocuk ve Nohut	1974
	Dönüş	1967
	Düşlü Göl	1973
	Emekli	1975
	Kendi Başına Biri	1976
	Mehmet'in Acısı	1964
	Sabah	1961
	Satranç Oynayan Adam	1968
	Siz Gittikten Sonra	1962
	Tanrı Misafiri	1965
Adnan Binyazar	Oylat'a Akşam Çöküyordu	1965
	Sıpalar	1966
	Tohum	1968
	Yas Gülleri	1967
Adnan Özyalçın	Alıştırmalar	1963
Âfet Muhteremoğlu	İstanbul'un Ortasında Sinema	1968

	Kan	1971
	Zeytinciler	1961
Affan M. Bahadıroğlu	Av	1969
Alâeddin Asna	Onlar II	1971
	Suzan Hanım Evleniyor	1975
Ali Akıncı	Kamyon Şaban	1960
Ali Köklen	Kadayıf	1972
	Karanfiller	1969
	Mavra	1971
	Dünya Sirki	1970
Ayhan Bozfırat	“Bir Suçlu Gibi Ezik”	1973
Ayhan Hünalp	Araba İle Tanrı	1965
	Aylaklar Cenneti	1967
	Dağlara Giden Yollar	1960
	Orkinoslar ve İstiklâl Caddesi	1968
	Şarkısız Dünyalar	1963
	Tutsakların İhtilali	1961
	Vapur Düdükleri	1962
Ayhan Sarısmailoğlu	Akdeniz Hastalığı	1966
	Bay A ve Dünya Düzeni	1969
	Düz Adamın Günlük Yaşantısı	1967
	Kahpe	1965
	Vapur, Müzik ve Naci Hanım	1960
Aynur Sezer	Çirkin Ördek Yavrusu II	1968
Aysel Alpsal	Akasyalı Meyhanede İki Kişi	1964
	Bulutlar	1967
	İlk Gün	1961
	Kızgın Kumlar	1962
	Kızlar	1963
	Kördüğüm	1965
	Ordunun Dereleleri	1960
	Ayşe Arpad	Büyük Kent Çingeneleleri
Ayşe Kilimci	Atlara Kargış	1976
	Dalgah	1977
	Duvarlar	1975
	Sıkıntılı Olmak	1974
	Yanlış Bilmesinler Bizi	1973
Baha Galip Tunalıgil	Anlatamadıklarımız	1963
	Cafe Arbeiter	1967
Bahaeddin Özkişi	Kurşun Dünyasından	1968
Bahattin Yalçın	Bilinmeyen Günahlar	1963
Bedii Demirseren	İşıksızlar	1964
	Kan	1961
	Köyün Öcü	1962
	Seninle Olmak Gene	1963
Behiç Duygulu	Baba- Kız	1974
	Çağımızın Çocukları	1962
	Çingiraklar	1968

	Günlük'teki İsyân	1960
	Elmalar Kızarmaya Başladı	1975
	Siren Saçlarım Nerde?	1961
Behzat Ay	Dombak Mühür	1963
	Dönüşüm	1977
	Kuşku	1974
	Parkta	1972
	Sayın	1975
Berkuk Noyan	Bir Ziyaret	1961
	Rehin	1962
Beyhan Özaydın	Başlık yok	1973
Bilgesu Duru	Delinin Biri (Adam gidersin dememişti.)	1967
	Kumlarda Kalanlar	1966
Burhan Arpad	Sıradan Kişinin Günlük Sertüvenleri	1975
	Söğüt Gölgesi	1965
Burhan Esen	Denizin Ortasında	1967
Burhan Günel	Başka Bir Yaz	1977
	Doludizgin Geceler	1974
	Köpekler	1976
	Üç Ali	1972
C. (Cahit) Burak	Abaza Mehmet Paşa	1964
	Konsül Romanüs	1961
	Nar	1975
Cafer Karatepe	Yüz Yirmi Dört No'lu Öğrenci	1973
Cafer Özkan	Omar Ali'nin Kızı	1976
Cavit Kürnek	Çatalazmak	1970
	Akta Karalar	1966
	Keler	1963
	Kodeste	1968
Celâl Özcan	Yağmurla Gelen	1974
Cengiz Dağcı	Mezarların Gölgesinde	1965
	Cenaze	1961
	Karanlık Yollarda	1963
	Mola(Bir romandan parça)	1971
	Musluk	1968
	Ölümün Yanı başında	1960
	Rahatsız Çocuk	1969
	Sevgil	1967
	Teyzemin Evi	1966
	Yamaçta Üç Ölü	1962
	Yollarda	1964
Cengiz İlhan	Hasan Bey'le Paris	1960
	Kim Kimi...	1967
Cengiz Yörük	Köpekler	1960
	Zeytinciler	1961
Cevdet Atmaca Cevdet Atmaca	Can Sıkıntısı	1964
	İtin Biri	1974
	Kellekırın	1966

	Teşhis	1969
Ceyhun Atuf Kansu	Ayvalar ve Çocuklar	1965
	Bir Kış Odası	1975
	Bir Mayıs Günü	1961
	Boş Vakitler	1960
	Duran Pelit	1966
	Küçük Resul'ün Defteri	1977
Coşkun Zengin	Gitmek	1965
Çetin Göçmen	Yalnız Yılan	1960
Doğan Naci	İçerdeki	1963
Dursun Akçam	Kahraman	1969
Edip Kemal	Ayşe	1962
Eray Canberk	Avunmak	1965
Ercan Erus	Makasçının Kızı	1964
	Yarı Yarıya	1965
Erdal Ceyhan	Günün Sonunda Biten	1967
Erdoğan Tokmakçioğlu	Capon Melahat	1966
	Çinokop Mustafa	1967
	Dedemin Ölümü	1974
Ergun Uğur	Bir "Ekim Bayramı" Günü	1964
	İçten Duru	1966
	Mugü	1965
	Sezar'ın Ölümü	1968
Ertan Erengin	Masal Gecesi	1963
	Bebekleri Susturmak	1967
	Cambazhane Çocuğu Toby'di Filmin Adı	1969
	İpi Koptu Uçurtmanın	1972
Erten Üçer	Vurgu	1968
	Kafes	1971
F. Hayati Çorbacıoğlu	Bergamot	1964
	Borç	1966
	Falçata	1963
	Emekli	1965
Faik Baysal	Deli	1965
	Kuru	1968
	Manken	1967
Fakir Baykurt	Cenan	1973
	Kalekale	1976
	Ormancının Tekesi	1975
Fatma Ramazanoğlu	Yitirdiğim Dünya	1964
Fehmi Salık	39, 5	1966
	Çadır	1965
Feridun Bayram	Harman Yeri	1965
Fethi Savaşçı	Çavuş Dağında	1964
Fevzi Çimen	Dağlardaki Dirgenler	1971
Gülsevin Yumlu	Portakallar Çamurluydu	1969
Gültekin Turanalp	Siyah Elbiseli Adam	1963
Gülten Dayıoğlu	Telli Ümmühan	1973

Gürol Sözen	Bölükpörçük	1970
Hakkı Özkan	At	1971
	Balık	1960
	Göç	1974
	Güneşe Doğru	1966
	Kayıklar	1970
	Parmak	1972
	Yıldızlar	1973
Hamdullah Köseoğlu	Öyle Bakma	1966
Hikmet Erhan Bener	Beraat	1960
	Kedi	1961
Hikmet Güzel	Kaçak	1973
Hüseyin Özel	Dereköy'e Okul Açıldı	1964
İtir Gürdemirel	Bir Adam Öldü	1975
	Okuma Tutkusu	1976
İ. Hakkı Kaytanlı	Lokantada On Üç Kişi	1965
İ. Hakkı Timur	Adam	1961
	Pembiş	1963
İ. Rıfkı Yavaş	Pazar Ekmeği	1963
İbrahim Ergin	Gece Yokuşu	1966
İlhan Cengiz	Baba Tüberküloz	1961
İlhan Özdemir	Bir Yeşil Gömlekli	1973
İlhan Tarus	Çöpçatan	1960
	Ölüme Alışan	1966
	Savunma	1963
İskender Ohri	Korkunç Öc	1967
İsmail Gümüş	Boşnak Tutkusu	1970
Kâmuran Şipal	Büyük Oğul	1963
Kemal Ateş	Aklım Hep Onlarda	1975
	Atike Teyze ve Biz	1977
	Oruçtum Yav!	1976
Kıymet Ulucan	Koca Karpuz	1965
M. Alâeddin Asna	(Onlar III) Biletçi	1972
	Emekli (Onlar:V)	1973
M. Hadi İlbaş	Duvar	1966
	Eylersin	1972
M. Necati Özsu	Köşebaşları	1965
M. Rasim Özsoy	Ceket	1963
Mahir Akyol	Oyun Bitti	1969
Mahmut Alptekin	Aynalarda	1976
	Düş Yorumcusu	1974
	Grev Gözcüsü	1975
Mahmut Özay	Doktor İlya	1970
	Gelin Ablam	1968
	Kodaman	1972
	Papatyalar Açarken	1966
Mazhar Candan	Sabaha Beş Kala	1976
Mehdi Halıcı	Çoban	1961

Mehmet Aydın	Bitimsiz	1965
Mehmet Başaran Mehmet Başaran	Adam Öldürmek	1971
	Gemi Geliyor Gemi	1974
	Güzeldir Kasamız	1975
	Kesit	1967
Mehmet Seyda	Çocukluk İşte...	1964
	Devrekli Emine	1962
	Evimin Erkeği	1963
	Köpek Hikâyesi	1961
	Ölümsüz Sevi	1960
Mehmet Yakıcı	Zekât Keçileri	1972
Memduh Balaban	Dönüyor	1963
	Duvar ve Mutluluk	1961
	Güçsüz Adam	1962
	Güvercinler	1960
Meral Çelen	Öyle Duran Kız	1962
	Yapma Kişi	1960
Metin İlkin	Dilber	1968
Muammer Yüzbaşıoğlu	Bezeci	1973
	Boyacı	1975
	Güvercinler	1974
	Memiş	1977
	Yankesici	1976
Muhittin Selâmet	Bir Gün Öncenin Öyküsü	1971
Muhittin Tansun	Kasımpatları	1976
Muhtar Körükçü	Ayıp Hikâye	1970
	Bir Kızın Oldu	1973
	Bir Taşralı Hikâyesi	1965
	İki Çeşit Sürgün	1972
	Pamuk İpliği	1974
	Su Gibi Aziz Olasın	1967
Muhterem Selimoğlu	Ölüme Güzelleme	1977
Mustafa Tecirli	Minik Hikâye	1960
	Yakı	1962
Muzaffer Hacıhasanoğlu	Amcamın Kızı	1976
	Annette	1961
	Atın Ölümü	1975
	Eskimiş Bir Marangoz	1974
	Günah	1962
	Kralı Öldüremedik	1967
	Pepe Yefigin Aşkısı	1970
	Yürümeyle	1977
Mustafa Güzel	Çeltik Tarlaları Arasında	1963
Mübeccel İzmirli	Koku	1964
	Mermerde Unutulmuş Bir Ad	1966
Naci Girginsoy	Annem	1972
	Beyoğlu Geceleri	1970
	Bir Evimiz Olsun	1971

	Çınarlı Deniz	1974
	Çivi	1975
	Görkemli Otel	1976
	İhtiyar Talebe	1966
	Yarın Yaşarız	1977
	Yaz Öğlesinde Oyun	1973
Nahit Eruz	Başka Dünyanın İnsanları	1967
	Çuvalın Yanındaki Adam	1969
	Dört Sandala Üç Yolcu	1970
	Herkese Sevmek Yasak	1973
	İki Bebek Geldi	1968
	Memet Efendi	1972
Nazlı Eray	Akşam Üstü	1976
	Düşçü İsmet	1974
	Geceyarısı İnsanları	1975
Nebahat Dikmen	Mutlulukları	1962
Necati Cumalı	İğneci	1969
	Kaymak Kız(*)	1970
	Zalimin Allah'ı Yoktur	1971
Necati Tosuner	Ben Neyim?	1966
	Kurtulmak	1968
	Yalnızlığa Övgü	1965
Nesim Eskin	Ölümlerle Diriler	1962
Nevin İşlek	Çingene Sürüsü	1961
	İkinci Güneşi	1962
	Nesnelerle	1966
Numan Ali Levent	Kör Hasan'ın Oğlu	1962
Nursen Karas	Biri Olmalı	1965
	Bulduk	1967
	Ceviz Sürgünü	1975
	Havyar Yiyen Çocuk	1971
	Kirpi, Domates ve Kedi	1972
	Kolye Yapan Çocuklarım	1968
	Tuzlu Yağmurlar	1966
	Uyumsuz Bir Aranma	1969
	Yedigöller'de Mutluluk	1974
Oktay Akbal	Hikâyenin adı yok	1975
	Benden Kurtulmak	1970
	Bursa'da Toulouse Lautrec	1967
Orhan Kemal	Bono	1967
	Filiz	1962
	Medeniyet Yuları	1969
	Salyangoz	1968
	Tarzan	1965
Ö. Ercan Erus	Mutluluklar Peşinde	1966
	Yahya	1963
Ö. Zeki Özturanlı	Kör Karga	1972
Ömer Çelebi	Okul Günlüğü	1964

Ömür Candaş	Gemilere Özlem	1960
Özcan Güven	İkimizdik	1963
Perihan Tok	Bulanık Gökyüzü	1963
Rahmi Ali	İklim Değişikliği	1975
Remzi İnanç	Hamal	1965
	Unutmak	1964
Remziye Batuhan (Koper)	Düğünde	1971
	Gece	1972
	Boşluktaki Adam	1966
	Oy Fadime	1960
	Şu Yağmur Bir Yağarsa	1970
Ruşen Hakkı	Abbasağa Parkı Denize Bakar	1969
	Civcivlerin Ölümü	1973
	Dayımın Sırtında Dört Kaçak	1966
	Evleri Mavi Boya	1967
	Öyle Bir Gün	1965
	Tabanca	1968
	Trenin Tam Saatiydi	1975
	Yatalak	1964
Rüksan Türkân Ünlü	Duvarlar	1960
	Acı	1961
Sakıp Güran	Maryot	1969
Saldıray İleri	Köyüne Dön Kambur	1965
Samim Kocagöz	Diskodaki Delikanlı	1976
Sefer Öztürk	Ağıl Biraz Ötedeydi	1973
Selçuk Baran	Annem	1969
	Ceviz Ağacına Kar Yağdı	1970
Selçuk Yönel	Bir Keresinde Bizi De	1966
Selim Sabit	Çocukluk Arkadaşı	1962
	Dörde Büyüyen Tutku	1963
	Ergen Kız	1961
Selma Erses	Bir Günlük Öykü	1968
Serhat Kestel	Haşhaş	1975
	Kötü Adam	1977
	Vermez Olaydı O Aklı	1974
	Yalnız Adam	1973
	Yazar Öfkesi	1976
Sevinç İzat	Biraz Ötemde	1967
Siyami Özel	Ölümcül	1971
	Saba Şarkı	1972
Suat Efe	Nemrut Dağının Göçeri	1970
Sulhi Dölek	Unutulan	1969
Şadan Dal	Roman Sanatı	1973
Şahap Sıtkı	Bekleme Odasında	1961
	Gega	1960
Şengül Kâni	Otobüste	1974
Şeref Necati	Evlerden Biri	1970
Şevket Yücel	Temeldeki Kişiler	1971

	Begonyalı Gülüşler	1968
	Çıkmazın Altındaki Kiraz	1974
	Damgalı Karpuz	1972
	Düşünen Köprü	1973
	Sevilerin Ölümü	1966
	Sinekle Uğraşan Adam	1970
Tahsin Yücel	Ahır	1961
	Dönüş (Mutfak Çıkmazı adlı romandan)	1960
	Gece ve Gündüz	1966
Talip Apaydın	Zelha Ağlıyor	1972
	Amasya Elması	1970
	Gençler	1977
	Kaçakçılar	1969
	Korku	1974
	Öğretmen Odası	1973
	Sürgün Öğretmen	1971
	Uzun Hoca'nın Kavakları	1968
	Ümmü'nün Dediği	1964
	Yapılar Yapılırken	1967
	Ziver'in Derdi	1976
Tanju Üner	Bir Zencide Yaşamak	1966
	Mack Parker(*) İle Köprünün Üstünde	1964
	Namus	1967
	Öyle Bir Gün	1963
	Tedirgin Gece	1961
	Yalnız İşçi	1965
Tarık Dursun K.	"Eine Kurze Geschichte"	1969
	Bin Boğumlu Boğaz	1967
	Fabrikadan Kız Kaçırma	1973
	Gitmeden Önce	1963
	Gül ile Sitemkâr(Halk için taşbasması hikâyeler)	1972
	Haydarlı Ev	1960
	Kof Demir	1965
	Ölü Güz	1962
	Uzun Gece	1964
	Vadim O Kadar Yeşildi ki	1970
Turgut Acar	Son Temmuz Olayı	1961
Turgut Çelik	Ankara'nın Saati	1972
Türkân Şarlı	Bir Gün	1962
	Gelmeyecek	1960
Umran Nazif	Elele	1964
	Karanlıklar Ortasında	1960
Ümit Kaftancıoğlu	Ardahan'ın Yollarında	1973
	Bok Böceği (*)	1975
	Giderayak	1974
	Gülembir Almanya'da	1976
	Takdiri İlahî	1977
Vedat Üretürk	Evlerin Önü Mersin	1963

Yahya Benekay	Barbarların Akını	1961
	Büyük Oyun	1962
	İlk Cemre	1963
	Marianne	1965
Yalçın Öktem	Saygıdeğer Kişi	1964
	Taskebabını Sever misiniz?	1965
Yaman Koray	Balon	1961
	Kömür Tozu	1962
	Kum Tanecikleri	1960
Yıldız İncesu Yıldız İncesu	Graziellalar	1974
	Kahveci Şaban'ın Kısa Yaşantısı	1972
	Örnekçiler	1973
	Şüller-Müller'in Orgu Konusu	1976
	Televizyon	1975
Yusuf Savaş	Pencereden Dışarı	1967
Yüksel Pazarkaya	Beklenmeyen Üçüncü	1968
	Offenburg'lu Yolcu	1975
	Utku'ya Arkadaş Olmak	1967
Zeyyat Selimoğlu	Çıkmak İçin İnnek	1969
	Doklarda Gemiler	1971
	Gemici Rızvan Üstüne Söylentiler	1966
	Gemideki Tavuklar	1970
	Kunduracı Kadri Usta, Eski Dostu Dimo'nun	1968
	Rakı Sokağı	1967
	Tekel Hamza'nın Yeni Dünyası(*)	1974
Ziya G. Öztan	Marmara Bana Karşı	1967
	Serseri Sorular	1966
Ziyad Nemli	Kadavra Başında	1960

Tablodan da anlaşılacağı üzere 1960(27); 1961(28); 1962(24); 1963(30); 1964(23); 1965(32); 1966(33); 1967(32); 1968(24); 1969(22); 1970(21); 1971(17); 1972(21); 1973(24); 1974(25) 1975(25); 1976(19); 1977 (12) hikâye yayımlanmıştır. Toplam **438** hikâye Varlık yıllıklarında okuyucuya sunulmuştur. Bu, az bir sayı değildir.

Yıllara göre kadın hikâyecilerin dağılımı da şöyle gerçekleşmiştir(önce yıl, daha sonra sonra içinde kadın hikâyeci sayısı belirtilmiştir):

1960(5); 1961(4); 1962(5), 1963(2), 1964(3); 1965(3); 1966 (5); 1967 (4); 1968(4); 1969(4); 1970(2); 1971(3); 1972(2); 1973(5); 1974(5); 1975(5); 1976 (4); 1977 yılında (1) kadın hikâyecinin eserine yıllıklarda yer verilmiştir.

Hem erkek hem kadın hikâyecileri alfabetik bir sıra ile verilince, herkesin kaçır hikâyesinin yayımlandığı görülmektedir. Buna göre yıllıklarda hikâyesi bulunan yazarlar ve hikâyeleri rakam olarak şöyle belirlenmiş olmaktadır: A. Haydar Özbek(1); Abdullah Aşçı (6); Abdullah Ulubay(1); Adnan Ardağı(12); Adnan Binyazar (4); Adnan Özyalçiner(1); Afet Muhteremoğlu(3); Affan M. Bahadıroğlu: (1), Alâeddin Asna (4); Ali Akıncı(1); Ali Köklen(4); Ayhan Bozırat (1); Ayhan Hünelp (7); Ayhan Sarısmailoğlu (6); Aynur Sezer (1); Aysel Alpsal (7); Ayşe Arpad (1); Ayşe Kilimci (5); Baha Galip Tunalıgil(2), Bahaeddin Özkişi (1); Bahattin Yalçın (1); Bedii Demirseren (4); Behiç Duygulu (6); Behzat Ay (5); Berkuk Noyan(2), Beyhan Özaydın (1), Bilgesu Duru (2); Burhan Arpad (2);Burhan Esen(1); Burhan Günel (4); Cahit Burak(3); Cafer Karatepe(1); Cafer Özkan(1); Cavit Kürnek(4); Celâl

Özcan(1); Cengiz Dağcı (11); Cengiz İlhan (2); Cengiz Yörük(2), Cevdet Atmaca (4); Ceyhan Atuf Kansu (6); Coşkun Zengin (1); Çetin Göçmen(1); Doğan Naci (1); Dursun Akçam (1); Edip Kemal(1); Eray Canberk(1),Ercan Erus (2); Erdal Ceyhan (1); Erdoğan Tokmakçıoğlu (3); Ergun Uğur(4); Ertan Erengin (4); Erten Üçer (2);F. Hayatı Çorbacioğlu (3); Faik Baysal (3); Fakir Baykurt(3); Fatma Ramazanoğlu(1); Fehmi Salık (2); Feridun Bayram (1); Fethi Savaşçı (1); Fevzi Çimen (1); Gülsevin Yumlu (1); Gültekin Turanalp (1); Gülten Dayıoğlu(1), Gürol Sözen(1); Hakkı Özkan (7); Hamdullah Köseoğlu (1); Hayati Çorbacioğlu(1); Hikmet Erhan Bener(2); Hikmet Güzel(1); Hüseyin Özel(1); İtir Gürdemirel (2); İ. Hakkı Kaytanlı (1); İ. Hakkı Timur (2); İ. Rıfkı Yavaş (1); İbrahim Ergin (1); İlhan Cengiz (1); İlhan Tarus (3); İskender Öhri (1); İsmail Gümüş (1); Kamuran Şipal (1), Kemal Ateş (3); Kıymet Ulucan (1);Mehmet Başaran (4); M. Hadi İlbaş (2); M. Necati Özsu(1); Mahir Akyol (1); Mahmut Alptekin (3); Mahmut Özay (4); Mazhar Candan (1); Mehdi Halıcı (1); Mehmet Aydın (1), Mehmet Seyda (5); Mehmet Yakıcı (1) Memduh Balaban (4); Meral Çelen (2), Metin İlkin (1); Muammer Yüzbaşıoğlu (5);Muhittin Selâmet (1); Muhittin Tansun (1); Muhtar Körükçü (6); Muhterem Selimoğlu (1); Mustafa Tecirli (2); Muzaffer Hacıhasanoğlu (8); Mustafa Güzel (1); Mübeccel İzmirli (2); N. Rasim Özsoy (1); Naci Girginsoy (9); Nahit Eruz (6); Nazlı Eray (3); Nebahat Dikmen (1); Necati Cumalı (3); Necati Tosuner (3); Nesim Eskin (1); Nevin İşlek (3); Numan Ali Levent (1); Nursen Karas (9); Oktay Akbal(3); Orhan Kemal (5); Ö. Ercan Erus(2); Ö. Zeki Özturanlı (1); Ömer Çelebi(1); Ömür Candaş (1); Özcan Güven(1); Perihan Tok (1); Rahmi Ali (1); Remzi İnanç (2); Remziye Batuhan (5); Ruşen Hakkı (8); Rüksan Türkân Ünlü (2); Sakıp Güran (1); Saldıray İleri (1); Samim Kocagöz (1); Sefer Öztürk (1); Selçuk Baran (2); Selçuk Yönel (1); Selim Sabit (3); Selma Erses(1); Serhat Kestel (5); Sevinç İzat (1); Siyami Özel (2), Suat Efe (1); Sulhi Dölek (1); Şadan Dal(1); Şahap Sıtkı(2); Şengül Kâni (1); Şeref Necati (1); Şevket Yücel (7); Tahsin Yücel (3); Talip Apaydın(11); Tanju Üner (6); Tarık Dursun K. (10); Turgut Acar (1); Turgut Çelik (1); Türkân Şarlı (2), Umran Nazif (2), Ümit Kaftancıoğlu (5); Vedat Üretürk (1); Yahya Benekay (4); Yalçın Öktem (2); Yaman Koray (3); Yıldız İncesu(5); Yusuf Savaş(1); Yüksel Pazarkaya (3); Zeyyat Selimoğlu (7); Ziya G. Öztan (2); Ziyad Nemli (1).

Varlık yıllıklarında **172** yazarın **438** hikâyesi yayımlanmıştır. Kadın hikâyecilerden 66 hikâye bu yıllıklara girmiştir. Yaşar Nabi, bunlara toplamda 2200 sahifeden fazla yer ayırmıştır. 1977 yıllığında hikâye sayısı(12), sahife sayısı ise 77' dir. Bazı yıllar (1965) hikâye sayısı 32ye çıkmıştır. Yine bazı yıllıkların (1963, 1965,1966, 1967 hikâyeler bölümü 150 sahifeyi geçmiştir. Böyle bakıldığı zaman yıllıktaki hikâyelerin küçük bir kitap boyutuna vardığı söylenebilir. 1965, 1966, 1967 Varlık yıllıklarında otuz ikişer hikâyenin bulunduğu da gözden kaçmamaktadır. Bunlara küçük bir hikâye antolojisi gözüyle bakılabilir. 1973, 1974, 1975 Varlık yıllıklarında yirmi dörder hikâyeyi içermiş olması, bu yıllardan sonra hikâyeci sayısının giderek azalması, zamanla hikâye bölümünün kaldırılacağı izlenimini vermiştir. Hikâye yazarları, yıllıkların sonunda alfabetik sıraya göre dizilmiştir. Ancak 1960 yıllığında 26 hikâyecinin varlığına işaret edilmişse de bu sayının 27 olduğu görülmüştür. İlk (1960) Varlık yıllığının arka kapak sahifesinde “Bu kitapta 26 hikâyecinin hiçbir yerde çıkmamış yeni hikâyesinden bahsedilmektedir. Yaşar Nabi, özellikle hikâyelerin hiçbir yerde çıkmamış olduğu yolundaki görüşünü hemen her yılda tekrarlamıştır. Söz gelişi 1972 Varlık Yıllığı'nın arka kapağındaki sözler bunu doğrulamaktadır. Ancak sadece arka kapakta değil, yıllıkların başında iç sahifede de “Bu ciltteki şiir ve hikâyelerin hiçbir yerde yayınlanmamış olması esastır. Ancak, bazı şiir ve hikâyeler, bizde bekledikleri sırada, yazarlarınca başka bir yerde çıkarılmış ve gözümüzden kaçmışsa, özür dileriz.” (Nayır, 1972:4). Bu ibare daha sonraki yıllıklarda da tekrarlanmıştır.

Yıllıklardaki yazarlardan Adnan Ardağı 12 hikâyesiyle başta gelmektedir. Cengiz Dağcı (11), Talip Apaydın (11), Tarık Dursun K.(10) gibi hikâyeciler onu takip etmiştir.

Tabloda da görüleceği üzere hikâyecilerin bir kısmı sonradan hikâyeden vazgeçmiş, başka alanlarda adlarını daha fazla duyurmuştur. Yine bunların arasında çok tanınan hikâyeciler vardır. Yıllıklarda hikâye dünyasında kalıcı olamayanlarla da karşılaşıldığını belirtmek gerekmektedir.

Yıllıklarda iki hikâyenin başlığı unutulmuştur. Varlık Yıllığı 1973'te Beyhan Özaydın'ın hikâyesinin (s.623-628) adı bulunmamaktadır. Aynı şekilde 1975 yılına ait yıllıkta da Oktay Akbal'ın hikâyesinin adı (s.575-577) yer almamıştır. Bunlar muhtemelen kitaplar basılırken gözden kaçmış olmalıdır. Yine *Varlık Yıllığı 1971*'de hikâyecilerin adlarının bulunduğu listede yani sıralamada Ali Köklen adına rastlanmamaktadır (s.630). Ancak hikâyeler gözden geçirildiği zaman, yazarın "Mavra" adlı hikâyesiyle (s.581-584) karşılaşılmaktadır. (*) işaretiyle gösterilen hikâyeler ise, yazarların hazırlamakta oldukları ama henüz basılmayan kitaplarından alındığı anlamına gelmektedir. 1975 yılı *Varlık Yıllığı* 'nda kitabın sonundaki hikâyeciler arasında Cahit Duygulu adı geçmektedir (s.726). Oysa "Elmalar Kızarmaya Başladı" hikâyesinin başında "Behiç Duygulu" adı bulunmaktadır ki, doğru olan da budur (s.630).

3.1. Yıllıklarda Eğitim ve Öğretim Sorunlarını İşleyen Hikâyeler

Yıllıklarda çok değişik konuların ele alındığı hikâyeler bulunmaktadır. 438 hikâye içinde eğitim ve öğretim sorunlarını anlatan hikâyelerin sayısı yirmi beşi geçmektedir. Bunların bir kısmında doğrudan doğruya bu konu işlenmiş, bir kısmında ise dolaylı olarak buna değinilmiştir. Bu yüzden sözü edilen hikâyeleri ikiye ayırarak incelemek yerinde olacaktır.

Doğrudan Doğruya Eğitim ve Öğretim Sorunlarını Ele Alan Hikâyeler: İlk gruptaki hikâyelerde eğitim ve öğretim sorunları, öğretmenlerin durumları, geniş ve kapsamlı bir şekilde değerlendirilmiştir. Sayıları on beşi geçen bu hikâyelerin yazarlarının başında Talip Apaydın ve Adnan Arıdağ gelmektedir. Bu gruba giren hikâyeler içinde bir de yurt dışında yaşayan Türklerin okul, eğitim ve öğretim sorunlarına değinen bir hikâye bulunmaktadır. Bu hikâyeleri sırasıyla şöyle anlatmak mümkündür:

Varlık Yıllığı 1964'te Ömer Çelebi'nin "Okul Günlüğü (Çelebi, 1964:387-391) adlı hikâyesi baştan aşağı eğitim ve öğretim konusunu işlemektedir. Burada günlük tarzında yazılmış bir hikâye ile karşılaşılmaktadır. Günlük 30 Eylül 1963 tarihinde başlamış, 31 Ekim 1963 tarihinde sona ermiştir. Bu iki tarih arasında öğretmenin ağzından köy okulu, köylülerin okula karşı tutumları, öğrencilerin devamları, köye, öğretmene ve köylüye destek çıkan, yardım eden Türk Silahlı Kuvvetleri'nin çalışmaları aktarılmıştır. Ayrıca köy çocuklarının okula neden gelemedikleri, bağnazlığın boyutları anlatılmıştır. Atatürk'ü sağlığında gören Gâvur Hacı'nın öğretmenin yanında yer alışı, Cumhuriyet Bayramının köyde kutlanması hikâye edilmiştir. Hikâyede idealist öğretmenlerin köylerde karşılaştıkları güçlükler ve onu yenme azmi vurgulanmıştır.

Bahattin Yalçın'ın "Bilinmeyen Günahlar" hikâyesinde köy, öğretmen ve öğrenciler hakkında bir hayli ayrıntı vardır (Yalçın, 1963:468-471). Mevsim kışıdır. Aylarca tezek sobalarına mahkûm olan öğretmen kışı tamamlamak üzeredir. Bahar gelmektedir. Köylülerin bir kısmı arpa eker, kimisi ufak tefek işlere giderler. Koyunlarını, keçilerini kırlara götüren köylülere de rastlanmaktadır. Sabahtan okula gelen öğrenciler koltuklarında, ellerinde tezek getirirler. Unutanlar olursa bunu, öğretmene diğer öğrenciler hatırlatmaktadır.

Otuz haneden ibaret olan bu küçük köyün kahvesi yoktur. Erkekler ancak muhtarın odasında toplanırlar. Zira gidecek başka yerleri bulunmamaktadır. Ramazan ayı içinde köye imam tutulduğu için muhtarın odası da ona verilmiştir. İmanın gelişinden sonra okula devam azalmıştır. Köylüler, Kur'an okutuyor diye çocuklarını oraya yollamaya başlamışlardır. Karadenizli imamın köyde giderek itibarı artmaktadır.

Öğretmen ise çeşitli sorunlarla boğuşmaktadır. Köyün berberi yoktur, maaşını almak, devam işini ilgililerle görüşmek üzere şehre gider. İkinci sınıftaki oğlunun isteği üzerine, çayırılıkta oynasın diye bir meşin top alır. Öğretmen, öğrencilerin buna ilgi göstereceğini, boş zamanlarda spor yapacaklarını sanmıştır. Fakat öğretmen aldanmaktadır. Zira imam, topa oynanmayacağını, topu evinde bulunduramayacağını Kerbelâ ve Hazreti Hüseyin olayını anlatarak öğrencileri ikna etmiş, dahası öğretmenin, teneffüste çan çaldırdığını belirterek, “köyde bir kilise eksik kaldı” demiştir. Muhtar da, öğrenciler de, veliler de ona inanmışlar, bütün bu yanlış işlerin öğretmenden kaynaklandığını düşünmüşlerdir (Yalçın, 1963:471).

1964 yılında “Dereköy’e Okul Açıldı” başlığı altındaki hikâyede, köylülerin çektikleri yokluk ve yoksulluğa işaret edildikten sonra okula nasıl kavuştukları anlatılmıştır. Bunun için çeltik keşfine gelen hâkimin arkadaşı köylülere yol göstermiş, onlar da “gidip büyük kapılara” ağlamışlardır. İlçe merkezinde yedek subay öğretmenler kurstadırlar. Dereköylüler bu fırsattan yararlanmak isterler. Dereköy’lü Muhtar Hüseyin ile aza Rıza, bunun için ilçeye gitmişler, İlköğretim Müdürünü görmüşlerdir. Müdür, köyün küçüklüğünü, sıra, masa, aracın bulunmamasını, öğretmen kıtlığını bahane ederek bu isteği reddetmişlerdir. Ancak muhtarın derdini, müfettiş anlamıştır. Muhtara köye dönüp hazırlık yapmasını, köyü göreceğini, bir öğretmene yetecek öğrenci bulunup bulunmadığını denetleyeceğini söylemiştir.

Öte yandan Dereköy’de okul yapılacak dam acele örülüp üzeri kapatılmış; içi sıvanmış, camları takılmış, açıl gününe hazır hale getirilmiştir. Okula yedek subay öğretmen de verilmiştir. Muhtar, azalar, köylüler, seferberlik ilân edercesine çalışmışlardır. Köylülerin de katkısıyla ilçedeki âmir, memur hepsi davet edilip ağırlanmıştır. Açılış konuşmasını müfettiş yapmış, törene katılanlara teşekkür etmiş, köylülerin iyi bir öğretmene düştüklerini belirtmiştir. Otuz öğrencili okulun açılışında, konuklar uğurlanırken, birçok kişi de hâkim ve arkadaşına teşekkür etmeyi unutmamışlardır (Özel, 1964:453).

Talip Apaydın’ın bu gruba giren üç hikâyesi vardır. Üçünün de kahramanı aynı kişidir: Mehmet Koçak “Öğretmenler Odası”nda (Apaydın, 1973, 505-512) başkarakter, kasaba okuluna sürgüne gönderilmiş bir öğretmendir. Hikâyede onun gözünden öğretmenler odası anlatılmıştır. Öğretmenin kasaba ve okulda ilk günüdür. Dolayısıyla hem kasaba, hem de geldiği okulla ilgili bilgiler verilmiştir. Öğretmenler odası, öğretmenlerin kendisine yönelik tutumlarını nakledilmiş; öğrencisini döverek terbiye ettiğini, onların üzerinde otorite kurduğunu düşünen müdür yardımcısı tasvir edilmiştir.

Hikâyede, tepeden inme bir sürgün olayı ile karşılaşıldığı belirtilmiş, bunun nedenleri sıralanmış, okulda kendisi gibi başka sürgün öğretmenlerin de bulunduğu anlatılmış; derslere giren, girmeyen öğretmenlere değinilmiştir. Sürgün edildiği ilçedeki yokluklar, çekilen sıkıntılar aktarılmış, bu arada ailesinden nasıl ayrıldığı, onları hangi şartlar içinde bıraktığı hususunda açıklamalarda bulunulmuştur (Apaydın, 1973:505-512).

Bu hikâyedeki sürgün öğretmen motifi, Talip Apaydın’ın öteki hikâyesinde de tekrarlanmıştır. “Sürgün Öğretmen” (Apaydın, 1971:511-521) hikâyesinin adı bile içeriğini vermektedir. Yeni sürgün gittiği bir kasabada otelde geçirdiği ilk geceyi anlatmış, zaman zaman geriye dönüşlerle bu noktaya nasıl geldiği hikâyeye edilmiştir. Hatta Bakanlık’taki Genel Müdür’e kadar gitmiş ve cezasını öğrenememiştir. Otelden sabah ayrılıp okulun yolunu tutmuş, müdürle görüşmesini, onun söylediklerini nakletmiş, sonunda da çekilecek çok çilesi olduğunu, hatta belki de bu çilenin yeniden başladığını düşünmüştür (Apaydın, 1971:512-521).

“Korku” hikâyesinde Mehmet Koçak’ın öğretmenler lokalinden ayrılıp evine gidişi, tedirginliği, dövülme ya da öldürülme korkusuyla yaşamak zorunda bırakılışı ifade edilmiştir. Ayrıca gizlice evinin kapısına konulan ve çarşıda da dağıtılan kışkırtıcı bildiri anlatılmıştır. Daha geleli iki ay bile olmadığı bu kasabada velilerin nasıl tahrik edildiği, ülkenin

Doğu'sundaki bu yerde böyle işlerin okulla ilişiği olan birtakım tüccar/esnaf gibi gruplarla birlikte hazırlandığı ileri sürülmüştür. Bu arada yasak kitap bulundurduğu uydurma gerekçesiyle, Mehmet Koçak'ın şehirdeki arkadaşı Kamil'e yapılanlar hatırlatılmıştır (Koçak, 1974:504-508).

Talip Apaydın'dan sonra bu grupta Adnan Ardağı'nın hikâyelerine sıra gelmelidir: "Emekli", "Mehmet'in Acısı" ve "Tanrı Misafiri". "Emekli"de, olaylar öğretmenin ağzından nakledilmiştir. Öğretmen emekli olmaya karar vermiştir. Öğretmenlikten ayrılacaktır fakat mesleğini son derece seven birisidir. Kendisini yirmi beş yaşında imiş gibi görmektedir. Daha uzun yıllar kara tahta başında hizmet verebilecek gücü kendinde bulmaktadır. Ne var ki yazar, hikâyede emekli olmasının nedenlerini vermemiş, onu ayrı bir öykü konusu yapabileceğini bildirmiştir.

"Emekli"de öğretmenin okuldaki son günü ve son dersi anlatılmaktadır. Yirmi sekiz yıldır okuttuğu matematik dersini son defa verecektir. Son bir saati kalmıştır. Öğrencilerinin onun ayrılacağından haberi yoktur. Öğrenciler aynı korku, aynı heyecanla defterlerini açmış beklemektedir. O ise bir yandan da bir saat sonra kavuşacağı özgürlüğu düşünmektedir. Öğretmen ilk günkü gibi büyük bir heyecanla dersini vermiş, son derece sevecen bir halde öğrencilerine yardımcı olmuş, aralarında dolaşarak sorularını cevaplamıştır. Zil çalınca da bambaşka duygularla okulundan, sevdiği öğrencilerinden ayrılmıştır. Artık sınıfı da, öğrencisi de yoktur. Emeklidir. Okuldan ayrılırken binip gittiği arabasının aynasında kendisini " alevi sönmüş mum"a benzetmiştir (Ardağı, 1975:590-592).

"Mehmet'in Acısı"nda ise yine eğitim ve öğretim sorunları işlenmiştir. Ancak buradaki olay konunun başka bir boyutuyla okurun karşısına çıkarılmıştır. Olay şöyle gelişmiştir:

Konservatuvar öğrencisi Mehmet, hazırlık sınıfı dersleri okumaktadır. Okulda ona bir keman vermişlerdir. O da bol bol keman çalmaktadır. Oysa o bir köy çocudur. Üstü başı o kadar düzgün değildir. Ayakkabılarından, üstündeki eski gömlekten bunu anlamak mümkündür. Kısaca bulunduğu okulu sevmemiş, sevememiştir.

Mehmet, köyünde bir kahraman gibidir. Güzel kaval çalmasıyla, sesinin güzelliği ile ün salmıştır. Halk türkülerini çok güzel söylemektedir. O türkü söylediği zaman herkes susup onu dinlemektedir. Oysa konservatuvarda bunlardan uzaktır ve öğretmenin verdiği Schubert alıştırmalarını severek yapmamaktadır.

Yazara göre onun bu uyumsuzluğunun yanında okuldan soğumasının altında yatan başka nedenler de vardır: Mehmet'i kimse aramaz. Uzak bir köyde annesi vardır ama onun okula gelip kendisini ziyaret etmesi imkânsızdır. Yemekhanede masalarda yemek yiyişinden başlayarak pek çok konuda yabancılık çekmiştir. Dolayısıyla arkadaşları arasında köylü kalmıştır.

Öte yandan başta keman öğretmeni olmak üzere öğretmenler de kendisine yakınlık, içtenlik göstermemişlerdir. "Senin bir de kavalını dinleyelim" diyen olmamıştır. Aralarında onun adı geçtikçe gülmüşlerdir. İçlerinden hiç birisi de onunla gönülden ilgilenmemiştir. İşte bu ve benzeri sebeplerden on bir yaşındaki Mehmet okulundan soğumuştur. Okulunda okumak istememektedir.

Altı kardeşi vardır. Ötekiler hep köydedir. Babasına göre içlerinde en zeki olanı Mehmet'tir. Onun bütün ümidi de Mehmet'tedir. Sesinin üstüne ses olmayan Mehmet, kendisine de yabancı bir keman öğretmenin eline düşmüştür. İsteyerek gittiği okulda Mehmet'te yılmışlık baş göstermiştir. Bu yüzden babasını çağırımış, kendisini buradan almasını istemiştir. Birkaç gündür derslere girmeyen Mehmet'in de babası okula gelmiştir. Yazar konservatuvara dersini vermek üzere erken gittiği bir gün bu olayı yaşamış, babasını dinlemiş, Mehmet'in acısına tanıklık etmiştir. Mehmet ya da Mehmet gibileri okula

yazdırmanın yetmediğini görmüş, onların daha başka şeylere ihtiyacı bulunduğunu ifade etmiştir. Eğitim ve öğretimde çevreye yabancılaşmanın ya da uyum/uyumsuzluğun da üzerinde durulması gereken önemli sorunlarından biri olduğunu belirtmiştir (Ardağı, 1964:368-370).

“Tanrı Misafiri” hikâyesi *Varlık Yıllığı 1965*’tedir (Ardağı, 1965:370-373). Öğretmen Adnan, Polis Koleji’nde çalışmakta, eşi, oğlu ile birlikte Ankara’da yaşamaktadır. Bir Cumartesi günü kapının zili çalınır. Gelen Halis adında on altı yaşlarında kalın sesli bir erkek çocuktur.. Adnan’a kardeşinden bir mektup getirmiştir. Mektupta kardeşi, apartman kapıcısının oğlu olan Halis’e yardımcı olmasını istemektedir. Halis, ortaokulu güney illerinden birinde bitirmiştir. Ankara’daki sınav için gelen bu genç, sınav süresince Adnan’ın evinde kalacaktır. Ev sahibi, Halis’i evine kabul etmiş, hatta ona kendi oğullarının odasını vermiştir. Gelgelelim Halis, Adnan’ın çok sevdiği duvardaki resimden başlayarak gördüğü her şey hakkında eleştirilerde bulunmuş, banyoyu temiz bulmadığını söylemiş, “kirli çamaşır sepeti için” de “kaldırınız şu paçavralarınızı” demiştir. Halis’in bu davranışları aileyi iyice huzursuz etmiştir. Onlardan, Ankara’da kendisini gezdirmelerini istemiş; bunun üzerine onu sırf gönlü olsun diye Gençlik Parkı’na götürmüşlerdir. Öğretmen Adnan orada para harcamaktan yorulmuş; Halis ise parktaki her şeyi denemiş, uçan dairelere, salıncaklara, vuruşan otomobillere binmiş, boks gösterisi yapmış, okla hedefe atış taliminde bulunmuştur. Ertesi sabah aileyi beğenmeyen tavırlar içinde kahvaltısını yaptıktan sonra evden sınava gitmiştir. Ellerinden gelen özeni, titizliği gösteren ev halkı da Tanrı misafirinden daha ilk günden itibaren tedirgin olmuş, hatta bıkmıştır. Hikâyenin bundan sonrası tahammül sınırlarını zorlayacak hususlarla doludur. Halis’e duyulan güven iyice azalmış, hatta akşam herkes odalarını kilitlemek zorunda kalmıştır.

Cafer Karatepe’nin “Yüz Yirmi Dört No’lu Öğrenci” hikâyesinde (Karatepe, 1973:586-588) eğitim ve öğretim sorunlarının bir başka boyutu, gözler önüne serilmiştir: Sınavlar ve ders içerikleri.

Hikâye öğretmenin derste sözlü yapmasıyla başlamaktadır. Sözlüye 124 numaralı kız öğrenciyi kaldırmıştır. Kız çekinmekte, sürekli önüne bakmaktadır. Ders çalışmamıştır. Öğretmen ise bir önceki derste anlattığı denizkestanesindeki hareket konusunu sormuştur. Öğrenciden bildiklerini anlatmasını, hatta şeklini tahtaya çizmesini istemiştir. Oturan öğrencileri de “defterinize siz de çizin” diyerek uyarmıştır. Öğrenci cevap veremeyince bu defa çizmeyip anlatmasını söylemiştir. Daha sonra da bunun nedenlerini araştırmaya başlamış; öğrencinin görünüşünü, teneffüslerdeki halini, yalnızlığını, yoksulluğunu tasvir etmiş, ailesi hakkında bilgi vermiştir. Karlı kış gününde lastik ayakkabı giyen bu kız öğrenci aslında denizi hiç görmemiş, şehre hiç inmemiştir. Böyle bir öğrencinin denizkestanesini ya da salyangozu bilmemesini doğal karşılamış, vaktiyle öğretmeni olan Bedri Bey’i hatırlayarak onun gibi yapmamaya karar vermiştir. Hikâyesinin sonunda Bedri Bey’in kişiliğinde eski eğitim ve öğretim anlayışını eleştirmiş, böyle yoksul bir kızı, sırf denizkestanesini bilemediği için sınıfta bırakmayacağını ifade etmiştir (Karatepe, 1973:586-588).

Varlık Yıllığı 1965’teki “Harman Yeri”, Feridun Bayram’ın hikâyesidir. Hikâyenin vakası, köyde, harman yerinde geçmektedir. Mehmet o yıl öğretmen olmuş, Bakanlık’tan atandığına dair resmi yazıyı beklemektedir. Bir aydır da annesi Hatçe’ye, ninesi Kösümce’ye yardım etmektedir. Yanından kitaplarını eksik etmeyen Mehmet, sabahları kağı arabası oku altında, öğleden sonra da badem ağacının gölgesinde okumaktadır. Kağı gölgesinde kitap okuyuşunu daha anlamlı bulmaktadır.

Annesi de, ninesi de Mehmet’in nereye atanacağını merak etmektedir. Mehmet ise çok uzaklara, hatta Van’a atayabileceklerini söyler. Akşama doğru harman yerine Satı’nın Halil gelerek, Mehmet’ten muştuluk istemiştir. Gelen yazıda, Van’a atandığı yazmaktadır. Mehmet’in dışındakiler bundan hiç memnun olmazlar. Kösümce ağlamaya, annesi ise oğlunun okumakla hata ettiğini düşünmeye başlamıştır. Yazar, Mehmet’in ailesi için ne kadar önemli

bir insan olduğunu belirtirken, köy ve köylünün acıklı, yoksul halini de tasvir etmekten geri kalmamıştır (Bayram, 1965:382-385).

1977 yılının *Varlık Yıllığı*'nda son hikâye “Memiş” adını taşımaktadır. Yazarı Muammer Yüzbaşıoğlu'dur. Vakası okul-öğretmen-veli üçgenini kapsamaktadır. Buradaki öğrenci varlıklı bir ailenin oğludur. Evlerinde özel aşçı vardır. Annesi, pansiyonda kalan oğlu için okul müdürünü ziyaret etmiş, oğlunun yemekleri beğenmediğini söylemiştir. Müdür de, öğretmenlerin parayla yediği bu üç kap yemekten şikâyet eden öğrenci velisine açıklamalar yapmış; şık, bakımlı ve insanlara tepeden bakan, biraz da kaprisli olan bu bayanı ikna edemeyince, çocuğunu yatılılıktan çıkarmasını önermiştir. Bunun için de onu pansiyonla ilgilenen müdür yardımcısına yollamıştır.

Öte yandan Müdür, veli ile görüşürken, içeriye genç bir teğmen girmiş, elindeki tahta bavulu bir kenara yavaşça koymuş ve kendini tanıtmıştır. Bu, vaktiyle babasının yokluk yüzünden okutamadığı, ona emanet ve teslim ettiği öğrencidir. Okul yönetiminin kitap; kıyafet, yün çorap, ayakkabı, yiyecek ve içecek temin edip okuttuğu bu Memiş, şimdi Tıp Fakültesi'ni bitirmiş, köyüne dönmektedir. Eski bavulu da köylülere götürdüğü ilaçlarla doludur. Ataması yapılan Memiş, görev yerine gitmeden önce öğretmenin elini öpmek istediğini; daha sonra da köylüleri muayene ederek gerekli ilaçları parasız vereceğini söylemiştir (Yüzbaşıoğlu, 1977:616-620).

“Bir Ziyaret” hikâyesi Berkuk Noyan'ındır ve *Varlık Yıllığı 1961*'de yayımlanmıştır. Nahiye müdürü, iki gün önceden köye valinin geleceğini bildirmiştir. Köy, iki vilâyeti birbirine bağlayan yolun hemen hududa yakın bir yerindedir. Arazisi tamamen dağlık ve kıraçtır. Kartal gibi yükseğe kurulmuş, ovayı kuşbakışı seyretmektedir. Vali gelecek diye köyün sokakları dahi süpürülmüştür. Öğretmen, öğrencileri seferber ederek köy içinde ne kadar taş varsa kenarlara taşıtmıştır. Bahçe kenarlarındaki çitler onarılmış, köy, kurulduğundan bu yana görmediği ölçüde düzene sokulmuştur. Köylülerin hepsi karşılamaya hazırlanmışlardır. Zira on iki sene önce köylere bir vali gelmiş, birtakım vaatlerde bulunmuşsa da bunların hiçbirini yerine getirilmemiştir. Misafirin geleceği gün hazırlıklar en ileri boyuta vardırılmıştır.

Köyün öğretmeni Vedat Yolaç'tır. Muhtar, şaşırınca o devreye girmiştir. Valinin yanındaki iki kişiden birisi de Maarif Müdürü'dür. Vali, Maarif Müdürü'ne, “en ücra köyümüzde bile öğretmen var” demiş, öğretmene de kaç öğrencisi olduğunu sormuştur. Köyün okulunda sekizi kız, on dokuzu erkek yirmi yedi öğrenci vardır. Milli Eğitim Müdürü, fırsatçılık yaparak okulu övmüş, okulun bu civardaki en iyi okul olduğunu belirtmiştir. Oysa üç yıldır tahsisat verilmediği için, okul binası yaptırılamamış, muhtarın hazırladığı iki odalı bir köy evinde eğitim ve öğretim sürdürülmüştür. Maarif Müdürü, bunların söylenmesinden pek rahatsız olmuştur. Öğretmen ise valiye gerçekleri anlatmıştır. Öğrencilerin kansız, soluk benizli ve karınlarının şiş olmasının sebebi olarak da az ileride bulunan bataklık ve sıtma hastalığının yaygın oluşunu göstermiştir. Fakir köylünün bütün özen ve cömertliği ile hazırladığı sofralarda yenilmiş, içilmiş, eski Vali gibi bu da köydeki bataklık kurutacağına dair söz verip şehre dönmüştür. Aylar geçmiş, vaatlerin hiçbirini yerine getirilmemiş ama o kıt imkânlar içinde öğrencilerini okutmaya çalışan, hastalıklarına varıncaya kadar köylünün her derdine koşan, onların asker mektuplarını yazan genç ve aydın öğretmen ise, yetersiz bulunarak Maarif Müdürü tarafından görevinden alınmıştır (Noyan, 1961:431-436).

Aynı yılın yıllığında C. Burak'ın “Konsül Romanüs” adlı oldukça ilgi çekici bir hikâyesi vardır. Kendisine “Konsül Romanüs” denilen bir öğrencinin bu lakabı, Roma tarihine merakından aldığı belirtilmiştir. Zayıf, gözlüklü bir gençtir. Yatılı okuyan, kimsesi olmayan bu öğrenci, sınav heyetine Roma tarihinden bahsetmiş, mümeyyizler de ona geçecek notu vermişlerdir. Liseden sonra Ankara Üniversitesi'nin tarih bölümünden mezun olmuştur. Burada iken Latince derslerinden ayırabildiği zamanlarında Roma tarihi, Romalılar hakkında

bilgisini derinleştirmiştir. Yedek subaylıktan sonra atandığı okula hiç gecikmeden gidip göreve başlamıştır. Yazar, Konsül Romanüs'ün ders verişini, öğrencilerin tutumunu, yapılan gürültülerden müdürün rahatsız oluşunu, gerekmedikçe Öğretmenler Odası'na gitmeyişi anlatmış, ona sadece okulun riyazi öğretmeninini sahip çıktığını belirtmiştir. Bu riyazi öğretmeni zaman zaman onun diğer öğretmen arkadaşlarıyla kaynaşmasını sağlamaya çalışmış, hatta evliliğine aracılık etmiştir.

Şehrin iyi bir ailesinden bir kızla evlenen Konsül Romanüs, bir yıl sonra eşi tarafından terk edilmiştir. Kendisiyle az konuşan bu garip ve kitap düşkününü adamın zaman zaman anlamını bilmediği isimlerle hitap etmesinden korkmuş, masanın üzerine bir mektup bırakarak gitmiştir. Konsül Romanüs ise bu haber üzerine yıkılmış; kriz geçirmiş, eşinin her akşam oturduğu koltuğa uzun uzun bakmış, ona hiç dokunmamış, sonra tekrar kitabına dönmüştür. Tarihle ilgili yaptığı çevirinin son sayfelerini sönük bulmuş, dizlerinin üzerinde tuttuğu defterini ocağa atmıştır. Aslında bu onun sıkça yaptığı bir harekettir.

Geceyi kitap yığının ortasında geçiren, kahvaltı etmeden okuluna giden, sınıftaki gürültünün önüne geçemeyen Konsül Romanüs, yıllardan beri ilk defa öğrencilerine sesi kısılıncaya kadar bağırarak; sonra gidip yerine oturmuş, hiçbir şey söylemeden gözleri bir noktaya takılı kalıvermiştir. Zil çalmış; öğrenci, onun uyanıp kendisine gelmesini beklemiş, neden sonra yaşlı bir insan gibi kamburu çıkmış bir halde ayaklarını sürüye sürüye sınıftan ayrılmıştır.

Artık eski sakin adam değildir. En küçük gürültüyle yerinden fırlayan, bağırarak, bu bağırarak sesi koridorlarda yankılanan Konsül Romanüs'ün hastalığını riyazi öğretmeni fark etmiş, hiçbir doktora görünmek istemediği halde, onu memleket hastanesine götürerek üç aylık rapor almasını sağlamıştır. Hastaneye yatmayan; bir iki ay öksürerek ayakta dolaşan, bütün vaktini kütüphanelerde geçiren Konsül Romanüs'ün yemeğini, yaşlı, kimsesiz komşusu yapmış; eşinin oturduğu koltuğa ilişmemek şartıyla evin işlerini görmüş, ortalığı temizlemiştir. Yaşlı kadın, bu koltuğun büyüklü olduğuna inanmıştır.

Üçüncü ayın sonunda Konsül Romanüs'ün yatağa yatması gerekmiştir. Yukarıdaki odasına bir daha inmemecesine taşınmış; kitaplarını, defterlerini, masanın üstünde duran iki alçı heykelle birlikte, üstünde dikiş kutusu ile yumağın durduğu eşinin koltuğunu yukarıya çıkarmıştır. Kitaplarını yatarken uzanabileceği bir yere, koltuğu da her zaman görebileceği bir tarafa yerleştirmiştir.

Riyaziye öğretmeni her ay maaşını getirmiş, o da yemeğini yapan kadına vermiştir. Ona ayrıca kimseye kapı açmamasını, ara sıra kendisini yoklamaya gelen biricik dostundan başka kimseyi içeri bırakmamasını sık sık tembih etmiştir. Akşama kadar gözleri tavanda bir noktaya saplı kımıldamadan yatan Konsül Romanüs, nöbet geçirirken Latince nutuklar söylemiştir. Nihayet bir gece göğsündeki ağrı dinmiş; öksürüğü kesilmiş, anlamadığı ölçüde bir rahatlık hissi duymaya başlamıştır. Eski Roma hayatını tekrar teneffüs eder gibi hayale dalmış ve ertesi günü de ölü bulunmuştur. Yazara göre dudaklarında o zamana kadar kimsenin görmediği mutlu bir gülümseme vardır (Burak, 1961:356-365).

“Pazar Yeri” hikâyesinde de merkezi figür öğretmendir. İ. Rıfki Yavaş'ın hikâyesi, köy kahvesinde oturan öğretmen ve arkadaşlarının tasviriyle başlamaktadır. Kahveler içilmiş, öğretmenin dışındaki herkes kahvehaneden ayrılmıştır. Adı verilmeyen bu öğretmen de dönemin gözde gazetelerini incelemiş, milli eğitimin sorunları üzerine Hayrettin Uysal'ın makalesini okumuştur. Bu köy öğretmeni, bir ara muhtarlık da yapmıştır. Köy ağaları ile o zaman geçinememiştir. Hikâyede Kel Abdu da tanıtılmaktadır. Muhtarlık yaptığı günlerde öğretmenden yana tavır alan Kel Abdu, ona yakınlık duyanlardan birisidir. Öğretmen köy

insanlarını, köylünün sorunlarını, davranış kalıplarını çok iyi bilmektedir. O gün şehrin Sali pazarıdır. Öğretmen de şehre gidecektir.

“Pazar Yeri” hikâyesinin öğretmeni son derece idealist bir insandır. Toplum sorunlarını konuşmayı çok sevmektedir. Şehirdeki kültür derneğinin sanat şöleni vardır. İstanbul’dan büyük şairler çağırılmışlardır. Köy öğretmeni de bu şölene İzmirli dostlarını davet etmiştir. Birkaç kere Doğu’ya sürülen fakat yılmayan öğretmen, kültür derneğinde çalışıyor diye mimlenmiştir. Çünkü kültür derneklerinin halkevlerinin yerini alıyor diye endişelenenler vardır. Siyasetle ilgileniyor şeklinde düşünenler onu ilköğretim müfettişine şikâyet etmişlerdir. Mustafa Kemal Derneğinin şubasını açtığı için şehirde kıyamet kopmuştur.

Öğretmenin çalıştığı köy, şehire yirmi dakika uzaklıktadır. Yol boyunca bir halk kahvesinde otururken Hanlı İsmail Ağa’nın ırgatı Sülük Ali gelerek öğretmene selâm verir. Bu zayıf vücutlu, yanık yüzlü Sülük Ali’ye çay ısmarlamış, hatırını sormuştur. Hatta ona “Ali Efendi” diye hitap etmiştir. Ali’nin yoksulluğunu; çocuklarının perişanlığını onun ağzından dinleyince üzüntüsü kat be kat artmış; gözleri dolmuş, konuşamaz olmuştur. Çocuklarına; başkaları tarafından eline sıkıştırılan bir lira ile Pazar ekmeği alan Sülük Ali’nin söyledikleri kulaklarından gitmemiş, “ölümü gelmeden yaşayan Sülük Ali gibiler için “ kahrolduğunu ifade etmiştir (Yavaş, 1973:472-475).

Aysel Alpsal’ın “İlk Gün” hikâyesinde Hukuk Fakültesi’ne kaydolmuş bir kız öğrenciyle karşılaşmaktadır. Burada Nurçin’in, babası Hasan Dağıstanlı’ya veda ettikten sonra birdenbire duyduğu korku ve yalnızlık duygusunun boyutları gözler önüne serilmiştir. Yurtta ilk defa odasına çıkışı, fakülte bahçesindeki şaşkınlığı, öğrenci karnesiyle ilgili işlemleri yapmak üzere çekine çekine yardım isteyişi, derslikte yüzlerce öğrenci arasındaki belirgin tedirginliği alabildiğine yansıtılmıştır. Arkadaşlarının kısa saçlarına; lacivert mantosuna, siyah ayakkabılarına güldüğünü sanmış; yatakta, aralıksız bu olayı düşünmüş ve vücudu sarsıla sarsıla ağlamıştır. Sınıfta akmayan gözyaşları yatağında akmıştır. Yazarın bu hikâyesinde öğretmen yoktur fakat üniversiteye başlayan bir öğrencinin kişiliğinde bazı genç kızların uyumsuzluğu, yabancılığı, deneyimsizliği nakledilmiştir (Alpsal, 1961:475-479).

Yahya Benekay’ın “Barbarların Akını” hikâyesi, *Varlık Yıllığı 1961*’de bulunmaktadır. Hikâyenin altında “Ak Toprak’tan” kaydı yer almaktadır. Konusu yurt dışında bir okulda geçen bu hikâye, olayları yaşayan öğrencinin ağzından anlatılmıştır.

Okula gitmek üzere hazırlanmış olan öğrenci, kundaktaki kardeşini oyalarken, okul çanının çalındığını duyunca, geç kalma korkusuyla telaşlanmış, bu esnada da mürekkep kalem ucu yutmuştur. Ağlayarak telaşla bahçeye koşmuş; süt sağmakta olan annesine durumu söylemiş, korkan annesi de ona bir maşrapa su içirtmiştir. Biraz sakinleşir gibi olmuşsa da boynuna asılı bez çantasıyla okula koşmuştur. Sınıfın kapısını açtığında bütün öğrencilerin ayakta olduklarını görmüştür. Öğrenciler dua etmektedirler. Bu, yurtdışında bir okuldur, Müslüman çocuklar Kible tarafındaki bulunan kapıya, Romen çocukları Doğu tarafındaki duvara doğru dönmüşlerdir. O duvarda Meryem ana ile kucağında yavru Hazreti İsa’nın resmi asılıdır.

Bu okulun farklı özellikleri vardır: Bu okulda her sabah dua edilmeden derse başlanmamaktadır. Hıristiyan çocukları dua ederlerken, Müslüman öğrenciler de elleri önde kavuşturup Kible’ye dönerek ayakta beklerler. Dua bitince herkes oturur. Sınıf yoklaması duadan önce yapılmıştır. Öğrenci, sınıfta olduğunu bildirince, öğretmen onu yanına çağırarak tokatlamış ve tahtanın önüne geçmesini söylemiştir. Çünkü öğrenci, Türk’tür. Öğretmen ise Türkleri barbar saymaktadır. Bilgisi çok kıt olan bu tarih öğretmeni hem Türklere, hem de Türk soyundan gelenlere hakaret eder. Hatta Hunları, Attila’yı barbarların başı/atası saymaktadır. Hırsını yenemez, öğrenciyi tekrar çağırarak kulağına yapışır; bükür, burar, “Eşşek

pis Tatar, pis Musulman” deyip onu paldır küldür derse girmekle suçlar. Sınıftaki öğrencilere de barbarların ne kadar saygısız, kaba insanlar olduklarını, bu öğrenciye bakarak anlayabileceklerini söylemiştir. Öğretmen daha sözlerini bitirmeden içeriye bir adamla bir papaz girer. Papaz böyle ikide bir okulu teftiş etmekte, arada sınıflara girerek, öğrencilerin din bilgilerini de yoklamaktadır. Bu ders Müslüman öğrencilerin okuduğu bir ders değildir. Papaz sorusunu sorunca, sınıftan kimse cevap verememiştir. Öğretmen kızgın kızgın bakmaya başlamıştır. Papaz ise sessizce beklemektedir. Uzun bekleyişten sonra sorduğuna pişman olmuştur. Az önce dövülen Müslüman öğrenci, papazın sorusunu cevaplamıştır. Papaz sorusunu bilen öğrencinin Türk olduğunu duyunca iyice şaşırmıştır. Sınıfa giren papaz, adam ve öğretmen dışarıya çıkmışlardır. Öğretmen geriye dönünce öğrencilere yani bütün sınıfa kızmıştır. Bu defa kapı yine çalınır. Gelen, Türk ve Müslüman olan öğrencinin annesidir. Sabahki iğne meselesini öğretmene anlatır, birtakım önerilerde bulunur ama o bunların hiç birisine izin vermez. Bu defa köyden tanıdığı Kolonel Doktoru araya koyarak çocuğuna izin alır. Dört gün sonra öğretmen tuvaleti pislettiği suçlamasıyla öğrenciyi bir kere daha dövmüş; kız erkek öğrencilerin birlikte kullandığı tuvaleti ona temizlettirmiştir. Öğrenci ise tuvaleti kirletenin kendisi olmadığını söylemişse de ön yargılı öğretmeni bunu kabul etmemiştir (Benekay, 1961:344-351).

Eğitim ve Öğretim Sorunlarına Dolaylı Olarak Değinen Hikâyeler: Bu grubun hikâyelerinde konu tamamen öğretmen ve okul çevresinde geçmemektedir. Eğitim ve öğretim sorunları, hikâyelerde yer alan öğretmenler, farklı bir çevre içine yerleştirilmiş, biraz arka plana itilmiş bir durumdadır. Bununla birlikte konunun daha belirgin bir hale gelmesi için yardımcı/tamamlayıcı/açıklayıcı bir işleve sahiptirler. Bu gruptaki hikâyelerin sayısı da “on beş”i bulmaktadır.

İlk olarak M. Hadi İlbaş’ın *Varlık Yıllığı 1966*’daki “Duvar” hikâyesi ele alınmalıdır. Saçı sakalı birbirine karışmış, çoluk çocuk, kadın erkek büyükçe bir kalabalık Kaçık Ömer’i dövmek ve öldürmek üzere kovalarlar. Önce Palaz’ın Ali, daha sonra öbürleri yetişir. “Vurun, öldürün” bağrısları arasında yerde yatan Kaçık Ömer’i adamakıllı döverler. Çünkü onlara göre Kaçık Ömer, kutsal sayılan Nurbaba’nın duvarına küçük abdestini yapmıştır. “İşeyecek başka yer bulamadın mı, çarpılmadın mı?” derler. O ise “herkes sizi sömürüyor, aldatıp uyuşturuyor, politikacılar köyünüze gelerek din ve iman sömürsünde bulunuyorlar” (İlbaş, 1966:499) Hikâyesidemeye çalışır. Kaçık Ömer’i döverlerken, üç beş kişilik bir grup gelir. Başlarında Öğretmen Satılmış, yanında bu yıl okula gelen yedek subay Öğretmen Ziya ve muhtar vardır. Onlar kalabalığın elinden Kaçık Ömer’i kurtarırlar. Burada en önemli görev Öğretmen Satılmış’a düşmüş, onun yatıştırıcı konuşması, tepkisi ile olaylar daha fazla büyümeden durdurulmuştur. Yerde ölü gibi yatan Kaçık Ömer’i kaldırmışlardır. Öğretmenin şu sözü köydeki geri kalmışlığının boyutlarını göstermektedir: “Kaçınızın helası var şu köyde be? Her gün Cumbul cemaat sağı solu gübrelersiniz. Bu günah değil de bir Kaçık Ömer’in sıkışıp duvara işemesi mi günah” demiştir. Ayrıca “Siz karışmayın, çarpacaksa Nurbaba çarpsın, size ne” (İlbaş, 1966:499) diye köylüleri azarlamıştır. Muhtarın burada olduğunu, bir suç varsa icabına bakacağını, o varken başkasına herhangi bir şeyin düşmeyeceğini belirtmiştir. Muhtar da bu sözleri onaylamış, Kaçık Ömer’in ifadesini alıp savcılığa sevk edeceğini bildirmiştir. Böylelikle daha feci bir olayın önü alınabilmiştir (İlbaş, 1966:500).

Mahmut Özay’ın “Papatyalar Açarken” hikâyesi, öğrencilerini çok seven hoş görülü bir öğretmenin duygularının anlatımıyla başlamıştır. Son derece kararlı, inançlı ve sevecen öğretmenin ağzından olaylar nakledilmiştir. Hikâyenin başlangıcında öğretmenin öğrenciler hakkındaki gözlem ve tespitleri yer almaktadır.

O gece Özel Öğrenci Yurdu’nda nöbetçi öğretmendir. Son mütalaadan çıkan çocuklar ise çoktan uykuya dalmışlardır. Bu öğretmen, öbür belletmenlerin yaptığının aksine, onların

yıkanmaları, soyunup hazırlanmaları, yatmaları esnasında aralarında dolaşmamaktadır. Çünkü ona göre bir belletmen, öğrencilerin hep tepelerinde olmamalıdır. Bazen öğrencileri kendi hallerine bırakmakta fayda vardır. Dersleri tartışmalarını, öğretmenleri çekiştirmelerini, hatta birbirleriyle yastık savaşı yapmaları hiç de kötü bir iş değildir. Öğretmen, sessizce bütün yatakhaneyi, odaları dolaşmış, sonra kendi odasına çekilmiştir.

Öğretmenin içinde çok büyük sevgi beslediği bu öğrencilerin çoğu, Devlet Demiryolları işçilerinin ve küçük memurların çocuklarıdır. Onların bütün zararsız yaramazlıklarını hoş görmeye çalışmaktadır. Bunların içinde Fikri adında bir öğrenci vardır. Tüberkülozdur. Geçen ay iyileşsin diye memleketine göndermişlerdir. Kargamış'ta bir makasçının oğludur. Fikri, kamburdur. İnce, esmer yüzünde kocaman gözleri vardır. Son derece efendidir. Üç dört arkadaş eşyasını almış, sabahleyin memleketine uğurlanmışlardır. Öğretmen, elini öpmeye gelen Fikri'ye bol bol istirahat etmesini, ailesinin yanında kısa sürede iyileşebileceğini söylemiş, vakit buldukça çalışmasını öğütlemiştir. Hatta kendisini üç ay sonra ortaokul birinci sınıf öğrencisi olarak görmek istediğini bildirmiştir. Ayrıca ona "bana mektup yaz, sağlığın ve çalışmaların hakkında bilgi ver" diye de tembihte bulunmuştur. Ne var ki, iki hafta sonra babası, oğlunun arkadaşına yazdığı mektupta, Fikri'nin köyüne vardığının haftasında öldüğünü bildirmiştir.

Hikâyenin bundan sonrası okulla ve öğrenciyle ilgili değildir. Daha çok öğretmenin akrabası olan Aydın iline bağlı Köşk'te yaşayan Hasan'ın ölümü ve cenazesinin kaldırılışı anlatılmıştır. Olaylar, çevresinde usta diye bilinen ve çok sevilen Hasan'ın yaptığı trafik kazası etrafında yoğunlaşmış, onun insanların üzerinde bıraktığı olumlu izlenimden bahsedilmiştir. Bu arada öğretmenin duyduğu üzüntü de dile getirilmiş; Hasan'ı, ailesinin çok istemesine rağmen fakirlik yüzünden okutamadığı gerçeğine yer verilmiştir (Özay, 1966:545-557).

Erten Üçer, "Kafes" te, yetişmekte olan bir öğrenci kızı tanıtmıştır. Yonca, ilkokulu bitirmeye hazırlanmaktadır. Kafeste beslediği Osman adlı bir kanaryası vardır. Bir gece kafesi açık kalmış, kanaryayı da kediler yemiştir. Bu olay onu çok derinden etkilemiştir. Duyduğu zaman sofrada bir lokma yememiş, okulda bir hayalet gibi dolaşmış, derslere kendisini verememiştir. Kanaryası gözünün önünden hiç gitmemiştir. Bir ara öğretmenine anlatmayı bile düşünmüştür. Ancak öğretmenin de babası gibi duyarsız ve kayıtsız davranacağı endişesiyle bundan vazgeçmiştir. Daha sonra öğretmenine hasta olduğunu, eve gidip gidemeyeceğini sormuş, verilen izin üzerine evine dönmüştür. Evde annesine sarılarak ağlamış, balkon kapısını açık bırakanın kendisi olduğunu bildirmiştir. Bu genç kızın üzüntüsüne sınıf arkadaşı Gülay'ın da katılmadığı görülmüştür. Babası ile Gülay'ın bu ilgisiz tutumu, onu hem şaşırtmış, hem de içten yaralamıştır (Üçer, 1971:617-623).

Ayşe Kilimli, bir genç kızın erken yaşta evlenmesini anlattığı hikâyesini günlük tarzında düzenlemiştir. Annesinin artık daha çok kollanması gerektiğini söylediği bu genç kız, öğleden sonra fizik öğretmeni, sözlü sınav yapacağı için okula gitmemiştir. Evdekileri de aşılı olarak diyerek atlatmıştır. Evde boş durmamış coğrafya ödevini tamamlamıştır. Babasının sık sık süslenmeyi bırakıp da derslerine çalışmasını öğütlediği bu genç kız, okuluna yeni gelen fizik öğretmeni çok beğenmektedir. Bu öğretmen çok şık bir hanımdır, öğrencilerin ona kanı kaynamıştır. Giyimi, kuşamı, çantası, kalemi, mendili, diğer eşyaları son derece düzgündür. Onun dersinde kimse sıkılmaz, aksine herkes güler. Ne var ki bu kız, fizik dersini hiç sevmemektedir, daha şimdiden sınıfta kalacağı bellidir. Zaten fizik dersine çalışırken hafakanlar basmaktadır. O zaman çalışmayı bırakıp komşusu Gülserenlere geçer.

Yazar diğer öğrenciler üzerinde de bilgiler vermektedir. Buna göre öğrencilerden yaşlı biraz ileride olan Muhsin'le evlenmiştir. Küçük kızlardan da nişanlananlar olmuştur. Bunlar yüzüklerini kolye gibi boyunlarına takıp gezmektedirler. Birisini öğretmen görünce idareye bildirilmiş ve ihtar cezası alarak okuldan atılmaktan kurtulmuştur. Yine gözü boyalı diye

müdür yardımcısı hanım öğretmenle takışmıştır. Öfkelenen öğretmen, ders anlatmaktan vazgeçip sınıfta sözlü sınav yapmıştır. Hikâyenin bundan sonrasında Gülseren'in dayısı ile kurduğu arkadaşlık ve bu arkadaşlık sonucunda mutsuzluğa doğru yol alan bir evlilik olayı anlatılmaktadır. Yazar bir bakıma, on sekiz yaşında ortaokulu bile bitiremeyen bu ve benzeri genç kızların yaptığı yanlış evlilikleri hikâyesinde anlatmış, karşılaşılan sorunlarla bunların baş edemediklerini, hayatlarında verdikleri yanlış kararların sonuçlarına katlanmak zorunda kaldıklarını belirtmiştir (Kilimli, 1974:590-594).

Abdullah Aşçı'nın bu gruba giren iki hikâyesi vardır: Bunların ilki "Alın Teri" adını taşımaktadır. Hükümet yurtdışından gelen Türk asıllı göçmenlere köylerde ev yaptıracağını vaat etmiştir. Bu işle ilgili olarak da ildeki Kızılay Başkanı, Tapu Müdürü ve başka görevlilerle Tarım Müdürlüğü'nden sağlanan bir araçla Elmacık köyüne gidilmiştir. Öğretmen Hüseyin Bey de okul müdürüdür. Muhtarla, Kızılay Başkanını tanıştırır, okul hademesi ayran ikram eder. Muhtar onları kahvaltuya davet ederse de çıkarıcı bir tüccar olan Kızılay Başkanı, kendisine sorulan sorulardan alınganlık gösterir, öfkelenir ve çantasında hane başına vereceği 1200 er lirayı dağıtmadan geri döner. Köylülere de "şehirdeki dükkâna kadar gelin" deyip gitmiştir. Öğretmenin burada hiçbir işlevi yoktur. Hatta köylülere yardımcı bile olmamış, Kızılay Başkanını kollayan bir tavır sergilemiştir (Aşçı, 1964:371-378).

Aynı yazarın "Bizim Ekmeğimiz Büyük" adlı hikâyesinde okula gitmekte olan yoksul öğrencilerin tasviri yer almaktadır. Abdullah Aşçı, hikâyesinin başında onların konuşmalarını nakletmiş, öğrencilerin öğretmenleri hakkında düşündüklerini ifade etmiştir. Öğrenciler çantalarını tokuştura tokuştura okula giderken yolun başında Hüsniye kızla karşılaşmıştır. Yazarın belirttiğine göre Hüsniye; yoksul, zayıf, eski püskü giysiler içinde kapkara bir kızdır. Dördüncü sınıftadır. Ancak geçen sene sınıfta kalmıştır. Vaka kahramanı, onun dördüncü sınıfta olmasına sevinmiştir. Hüsniye'nin öğretmeni Feyzi Bostan'ı tanıdığını, okula gideceğine söz verirse, onunla görüşeceğini belirtmiştir. Oysa Hüsniye o gün okula gitmeyecektir. Çünkü babası cezaevinden çıkmaktadır. Yedi sekiz yaşında görünen bu on iki yaşındaki çelimsiz Hüsniye'nin kucağında kardeşi, elinde dolu filesiyle cezaevindeki bekleyişini düşündükçe üzüntüsü daha da artmıştır. Akşam eve geldiği zaman, Hüsniye'nin annesiyle birlikte mahalleden bilinmeyen bir yere gittiğini, adam yaralamaktan, kumar oynamaktan dört aylık cezasını bitirip hapisneden çıkan babasından kaçtıklarını duymuştur (Aşçı, 1966:453-457).

Naci Girginsoy'un "İhtiyar Talebe" hikâyesi, adından da anlaşılacağı gibi, yaşlı bir öğrenciyi anlatmaktadır. Bu öğrenci, gündüz dairede çalışmakta, gece de Akşam Ticaret Lisesi'ne gitmektedir. Edebiyat dersinden henüz çıkmıştır. Derste ünlü şair Fuzulî'nin "Su Kasidesi" işlenmiştir. Gece okulunu bitirmeye çalışan bu yaşlı öğrencinin okuldaki lakabı "baba"dır. Derste bile cebir problemleri çözen bu öğrencinin ağzından öğretmenler hakkında bilgi verilmiştir. Sözleşti ticari aritmetik dersi öğretmeni cici bir kızdır. Ankara'da iken daha rahattır. Oradayken bir oda tutmuş; eğlenmiş, arkadaşlarıyla gezebilmiştir. Oysa şimdiki yerinde ise ev sahibi kimseyle görüşmesini istemez. Ev sahibi "olmaz, erkek arkadaşı da ne oluyormuş, burası Müslüman evi" gibi gerekçelerle ona engel olmaktadır. Öğretmenler odasında da Fethiye öğretmenden söz edilmiş, ablasının bir türlü kısmetinin çıkmadığı bildirilmiştir.

Bu yaşlı öğrenci, gece bile logaritma hesapları yapmaktadır. Dersler rüyasına girmektedir. Saat on sekizden sonra Akşam Lisesi'nde olması, eşinin evdeki iş yükünü arttırmış, şikâyetine sebep olmuştur. Evdeki işlerin tamamen kendisine kalmasından yakınmıştır. Bu öğrencinin azmi, çalışma isteği, okulun hademesi Refik dâhil çevresine karşı sevecen tavrı, diplomadan çok bilgiye önem vermesi dikkatlerden kaçmamaktadır. Zaman

zaman gençlik anılarının anlatıldığı, eşiyile geçirdiği güzel vakitlerin hikâye edildiği “İhtiyar Talebe”de çıkarılması gereken çok ders vardır (Girginsoy, 1966:487-491).

“Düşünen Köprü”, Şevket Yücel’in, *Varlık Yıllığı 1973*’te yayımlanan hikâyesidir. Yazar köprüyü ve iki yakasını onun ağzından anlatmaktadır. Köprü’nün altından küçük bir dere geçmektedir. Köprü insanların buluşma yeridir; dereye aileler çamaşırlarını yıkar, gölcüklerde ördekler yüzer. Üstünde sevgililer buluşur; görüşür, konuşur. Nice yıllar, nice mevsimler geçtiği halde köprü’nün doğusundaki insanların hayatları yeterince değişmemiş, buna karşılık batı tarafındaki hızlı değişim ise gözden kaçmamıştır. Dolayısıyla bu köprü mutsuzdur. Çünkü bir yanı karanlık, bir yanı aydınlıktır. Doğu yanındaki evlerden birine bir aile taşınmıştır. Eşyalarından, davranışlarından ikisinin de öğretmen olduğunu anlamıştır. Bir de çocukları vardır. Bu ailedeki hanım öğretmen, evin önündeki tahta çıkma’ya çıkıp köprü’nün iki tarafına bakmış, daha sonra da iki yanda, iki ayrı dünya olduğunu fark etmiştir. Köprüyü düşünen bir insana benzetmiş, bu fikrini de kocası Hakkı’ya söylemiştir. Bu aileye göre köprü hem düşünen, hem de acı duyan bir insan gibidir. Her iki öğretmen de çok ve güzel kitaplar okuyan öğretmenlerdir. Köprü onları böyle gördükçe sıkıntısı azalmakta, umutları artmaktadır. Köprüye göre bu öğretmenler, derenin iki tarafındaki ayrı dünyaları birleştirecek, adaleti, barışı, sevgiyi oluşturacak kişilerdir (Yücel, 1973:654).

Hakkı öğretmenin eşi, köprü’nün Doğu tarafındaki kadınların giysilerini yıkayışlarını resmetmiştir. Kazanları, giysileri tokaçlayan kadınları çizmiş, bu görüntüden bir bölüm seçerek günlerce resmini tamamlamaya çalışmıştır. Ortaya hayli büyükçe bir resim çıkmıştır. Köprü de bu resme bakmıştır. Bu resimde köprü düşünen insana benzetilmiş, oraya bu yıkama işini yapan kadınların çileleri, yorgunlukları aktarılmıştır. Hakkı öğretmenin eşi, köprüyle dostluğu ilerletmişlerdir. Köprü’nün batı yanında bir lamba vardır, evlerde de parlak ışıklar yanmaktadır. Doğu yanındaki evleri ise ölgün ışıklıdır. Aradan yıllar geçmiş, bir köprü olarak iyice yaşlanmış. Öğretmenlerin oturdukları evde şimdi başkaları bulunmaktadır. Derenin Doğu yanındaki görüntüler geri kalmışlığı, uğraşları, Batı tarafındakileri ise imkânları, kolaylıkları, ileri adımları temsil etmektedir (Yücel, 1973:641-646).

Üniversiteli gençler arasındaki ideolojik kamplaşma, buna bağlı olarak yapılan yürüyüşler, tepkiler, birbirlerini yok etmek isteyen gruplar Talip Apaydın’ın kaleminden “**Gençler**”de dile getirilmiştir. Bu gençlerin devlet katında farklı muamele görmeleri, kolluk kuvvetlerinin yanlı davranışlarıyla karşılaşmaları ortaya konulmuştur. Hikâyede onların yürüyüşleri esnasında apartmanlardan bakanlarla ev içlerinde politik görüşlerini açıklayanlara da yer verilmiştir. Buna en iyi örnek üniversite öğretim üyesi olan Eyüp Uslu’nun tutumudur. O, üniversite öğrencilerinin eylemlerine saygı duymakla birlikte, tehlikeli işlerden kaçınmalarından yanadır. Kimsenin ölmesini, hatta burnunun kanamasını istememektedir. Ona göre gençler cesur ve heyecanlı olur ama akıllı olmaları, sağduyu ile hareket etmeleri de gerekmektedir. Ankara’nın en seçkin üniversitelerinde okuyan bu gençler, büyüklerin olumlu, yapıcı ve yol gösterici tutumlarını, öğütlerini dikkate almalıdırlar (Apaydın, 1977:539-544).

İtir Gürdemirel, *Varlık Yıllığı 1976*’da yayımlanan “Okuma Tutkusu” hikâyesinde öğretmen ve öğrencilere pek değinmemiştir. Onun asıl altını çizmek istediği şey, kuaför çiraklığından dükkân sahipliğine yükselen Halil’in yaşam serüvenidir. Halil’i tanıtırken de ondaki okuma tutkusunun boyutlarını gözler önüne sermiştir. Halil, köy imamının oğludur. Bir saat ötedeki köyün okuluna kar demez, çamur demez gider. Babası ise onun okula gitmesini istemez. Hatta okula gittiğini duyunca onu çok ağır dövmüş; burnundan kanlar gelmiş, anası babasının elinden kurtarmıştır. Bin bir umutla şehre gitmiş, bir kuaförde çirak olmuştur. İlk patronu ne yapıp edip Halil’e İlkokulu bitirtmiştir. Babasından görmediğini bu ustasından görmüştür. Evlenmiş, kayınpederinin yardımıyla dükkân sahibi olmuştur. İki çocuğu vardır. Oğlu Erol, ilk karnesini alacaktır. Halil, oğlunun öğretmenine, jest olsun diye en kaliteli

çiçeklerden oluşan bir sepet yollar. Çünkü o, bu özleminin, bu okuma tutkusunun oğlunda gerçekleşeceğini düşünmektedir (Gürdemirel, 1976:559-570).

Nursen Karas'ın "Yedigöllerde Mutluluk" hikâyesinde de öğretmen vardır ama konu bir tur gezisinde yaşanan mutluluklardır. Buradaki felsefe öğretmeni hem Mevlevi, hem Bektaşî olduğunu söylemekte, kolyelerinden birini Konya'dan, taşı da Hacı Bektaş Veli türbesinden aldığını bildirmektedir. Ayrıca bu konularda bir hayli bilgisinin bulunduğunu ifade etmektedir. Hikâyede şöyle bir değinilip geçilen kişilerdendir (Karas, 1974:574-586).

4. SONUÇ

Yıllık çıkarmak kolay iş değildir. Her şeyden önce bir ekibe ihtiyaç vardır. Bu ekibin de çok ciddi bir şekilde işleri aksatmadan çalışmalarını yapması gerekmektedir. Görülen odur ki, zaman zaman yıllıklara katkıda bulunanlar son anda verdikleri sözleri tutamamışlardır. Bu yüzden en derli toplu, eksiksiz ve gerekli bilgi ve yazıların bulunduğu bir yıllık çıkarmak her zaman mümkün olmamıştır.

İlk defa yıllık çıkaranlar, genelde, ilk olmanın eksikliğini yaşamışlar, gelecek yıllarda bu eksikleri gidereceklerini vaat etmişlerdir. Varlık yıllıklarında da benzer tutum izlenilmiş, her seferinde yıllık biraz daha eksiksiz, biraz daha tam bir şekilde hazırlanmıştır. Ayrıca yılların getirdiği kimi toplumsal olaylar da yıllıkların hacimlerini genişletmiştir.

Varlık dergisi yıllık yayımlamaya 1960 yılında başlamıştır. Bunu yaparken "Yeni Hikâye Serisi" diye bir seriden vazgeçmiş, bir anlamda o hikâye serisini bu kitaba taşımıştır. Ayrıca o serideki gibi burada da hiçbir yerde yayımlanmayan hikâyeleri yayımladığını duyurmuştur. Yaşar Nabi'nin bu tutumu, hikâyemizdeki gelişmeye, hikâye yazarları arasında sayısal bakımından artışa hizmet etmiştir. Burada Yaşar Nabi'nin hikâye dünyasına dört ayrı koldan katkı yaptığı söylenebilir: Dergisinde telif ve tercüme hikâyeler yayımlamıştır. Hikâye antolojileri basmıştır. Yeni Hikâyeler Serisi diye bir dizi kitabı okurla buluşturmuştur. En son da Varlık yıllıklarında hikâyeler bölümü açarak, burada pek çok hikâye ve hikâyeciyi tanıtmıştır. Bu, az bir iş değildir.

Varlık yıllıkları içinde yılın hikâye ve romanlarının değerlendirildiği bölümün yanında böyle bir hikâyeler bölümünün de olması, birçok yazarın okurlarca tanınmasına ve onlar hakkında bir fikir sahibi olmalarına katkıda bulunmuştur. Toplamda 2200 sahifeden fazla tutan bu hikâyelere bir bütün olarak bakıldığı zaman ortada bir hayli zengin bir hikâye demeti, bir çeşit antolojisi olduğu kanaatine varmak mümkündür.

Varlık yıllıklarındaki hikâyeler bölümü zamanla ortadan kaldırılmıştır. Bunun birkaç sebebi olabilir. Birincisi Yaşar Nabi'nin giderek yorulması denebilir, ikincisi de siyasal ve toplumsal ortamdır. Çünkü 1978 yılı düşünülürse, yayın sorunlarının bir hayli büyüdüğü bir yıldır. Ayrıca kitapların içinde böyle bölüm konulmasından öte, yıl içinde yurt ve yurt dışı sorunları dile getiren ünlü kalemlerin, ciddi ve bilgi yüklü makaleleri tercih edilmiştir. Bu da sahife sorununu beraberinde getirmiştir denebilir.

Bu yıllıklardaki hikâyeleri yazarlara göre tasnif edildiği zaman şu gerçek ortaya çıkmaktadır: Birçok hikâye yazarı, Varlık'ta hikâyelerini yayımlamıştır, ancak zamanla Varlık sahifelerinde yer bulamayanlar da vardır. Dolayısıyla salt kendi dergilerinde değil, başka dergilerde yazarların da hikâyesi bu yılda yer bulmuştur. Bu yüzden yazar sayısı giderek çoğalmış ve çeşitlenmiştir.

Türk edebiyatında o yıllar düşünülünce kadın hikâye yazarlarının ne kadar az olduğu görülmektedir. Bunlardan birkaçı da bu derginin dışında kalmışlardır. Bazı yazarlar ise on

civarında hikâye ile bu kitaplarda adlarını duyurmuşlardır. Dikkate değer bir nokta da Yaşar Nabi'nin Cengiz Dağcı'nın elinden tutmuş ve ona dergisinde olduğu gibi yıllıklarında da çokça yer vermiş olmasıdır.

Yıllıkların bir kısmında yani ilk üç yılında adı geçen hikâye ve şairlerin hakkında bibliyografik bilgiler verilmiştir. Hem resimleri, hem de bilgileri bir arada bulmak çok yerinde bir davranış olmuştur. Ancak zamanla bundan da vazgeçilmiştir. Oysa adı az duyulmuş bir yazarı tanımak, yeni kabiliyetler hakkında bilgi sahibi olmak çok yararlı bir uygulamadır. Yaşar Nabi'nin bundan vazgeçmesinin sebebi, yazarlar tarafından kendisine resim ve bilgi gönderilmeyi yahut azlığıdır.

Bu yıllıklardaki hikâyelerde çok çeşitli konular işlenmiştir. Bir kısım yazarlar toplumu dert edinmişler, bir kısmı ise bireyin etrafında dolaşmışlardır. Köy konusunu ele alan bir hayli hikâye vardır. Toplumun dertlerini, sıkıntılarını, yokluk ve yoksulluğunu gözler önüne seren hikâyecilerin daha fazla olduğu görülmüştür. Bunun biraz da 1960 sonrasındaki toplumsal gelişmelerle, yasal zeminle yani hak ve özgürlüklerin genişlemesiyle de ilgili olduğu söylenebilir. Yazarların bu imkânları kullandıklarını belirtmek gerekmektedir. Nitekim birkaç hikâyede, bunun izlerini açıkça görmek mümkündür.

Makalede eğitim ve öğretim sorunlarını işleyen, öğretmenlerden söz eden hikâyeler iki grupta toplanarak değerlendirilmiştir. İlkinde öğretmen merkezi figür durumundadır. Bütün olaylar onun etrafında dönmektedir. İkinci gruptaki hikâyelerde genelde toplumsal bir kesit çizilmekte ve kesitin içinde biraz daha arka plana öğretmen, okul, okuma tutkusu, öğrenci aileleri gibi unsurlar yerleştirilmektedir. Dolayısıyla öğretmenler ve eğitim sorunları öbür kişi ve sorunlarla birlikte düşünülmemekte ve irdelenmemektedir.

Eğitim ve öğretim sorunlarını en yoğun işleyen yazar Talip Apaydın'dır, onu Adnan Ardağı izlemektedir. Talip Apaydın, "sürgün öğretmen tipi"ni dört hikâyesinde yaşatmıştır ama bu tipin olabildiğince farklı yönlerini anlatmaya çalışmıştır. Beşinci hikâyesi ise üniversite gençliğinin keskin hatlarla bölünmesi ve birbirlerine karşı son derece hoşgörüsüz tutumları gözler önüne sermiştir. Dolayısıyla bu "Gençler" hikâyesi, eğitim ve öğretim sorunlarının sadece ortaöğretimde, ilkokullarda değil, üniversite boyutunda daha da derinleşerek sürdüğünü ortaya koymuştur.

Hikâyelerde okur karşısına çıkarılan öğretmenlerin genelde kasaba ve köy öğretmenleri olduğu görülmüştür. Öğretmenlerden bir kısmı da şehirdeki okullarda görev aldığı belirtilmiştir. Adnan Ardağı'nın "Tanrı Misafiri", "Mehmet'in Acısı", "Emekli" hikâyelerinde yaşatılan öğretmenler şehirdeki okullarda çalışmaktadırlar. O, hikâyelerinde öğretmenlerin, eğitim ve öğretim sorunlarının bambaşka yönlerini ele almıştır. Onun öğretmenleri ile Talip Apaydın'ın anlattığı öğretmenler arasında oldukça farklılıklar bulunmaktadır. Adnan Ardağı'nın "Mehmet'in Acısı"ndaki öğrenci ile Sabahattin Ali'nin "Ses" hikâyesindeki Ali arasında dikkate değer paralellikler bulunabilir. Zira ikisi de köy çocuğudur, ikisinin de sesi güzeldir. Mehmet sevmediği bir musiki aletiyle baş başa kalarak okulundan soğumuş, öteki ise çevresini yadırgayarak girdiği sınavda başarılı olmamıştır. Aslında her ikisinin yaşamak zorunda kaldığı yanlışlar, bu kabiliyetlerin heder olmasına yol açmıştır (Ali, 2000:298-315).

Eğitim ve öğretim sorunlarının bir tanesi de her yerleşim biriminde okul olmayışıdır. Bu yüzden bazı köy çocukları çok zor şartlar altında kilometrelerce uzaklıkta bulunan başka bir köy okuluna gitmek zorunda kalmaktadır. Özellikle "Memiş" hikâyesinde okul müdürünün tanık olduğu olaylar, bunun somut örnekleridir. Yine bu hikâyede çalışkan öğrencilerin elinden öncelikle öğretmenlerin tuttuğu vurgulanmış, onların kendilerine her türlü yardımı yaptıkları belirtilmiştir.

Eğitim ve öğretimde başlıca sorunlardan birisi de bürokratik yapıyı aşmaktaki güçlüktür. Bürokrasi, bazen çözüm yerine sorun üretmektedir. Özellikle köy öğretmenlerinin içinde buldukları şartları görmezlikten gelmekte, muhtarların dileklerini/isteklerini bin bir gerekçeyle reddetmektedir. Hikâyelerde adı geçen Vali ve Milli Eğitim Müdürlerinin tutumlarını onaylamak mümkün değildir. İdareci çözüm arayan ve sorunu halletmeye çalışan insandır; yerine getirilemeyecek vaatlerde bulunulması ise son derece yanlış bir davranıştır. Hele öğretmenlerin üzerinde baskı kurmak, gerçeklerin öğrenilmesine engel olmak, kabul edilebilir bir yaklaşım sayılamaz. Halkın devletine olan güvenini sarsmamak için dikkatli olmak gerekmektedir.

Köy öğretmenleri köylerde sadece geri fikirlerle, devam edemeyen çocukların velileriyle, eğitim ve öğretime katkı yapmak istemeyen muhtarla uğraşmamaktadırlar. Karşılıklarına doğanın sert şartları, köydeki yeme içme yoklukları, ulaşım sorunları, şehirle irtibatın kopması, şehirden mal ve hizmet akışının olmayışı da onların yenmek zorunda kaldıkları sorunlardır. Okulların durumları iç açıcı değildir. Bu yüzden her türlü yokluk ve yoksunluk içinde yaşayışlarını ve eğitim ve öğretime katkılarını sürdürmektedirler.

Kasabaya sürülen öğretmenlerin işleri hiç de kolay değildir. Gittikleri kasabalar geri coğrafi mekânlardır. Buralara bilinçli bir şekilde yollanmışlardır. Ailelerinden adeta zorla koparılmışlardır. Hikâyelerde görülen sürgün öğretmen tipleri aynı zamanda başarılı, çalışkan ve öğrencilere kendini sevdiren, kaba davranışlardan kaçınan, görevini hiç aksatmayan öğretmen tipleridir. Bu yüzden gönderildikleri yeni çevrelerde tedirgindirler ama onlardan da başkaları tedirgin olmaktadır. Oysa öğretmenden verim alabilmenin bir yolu da huzurunu temin etmektir. Çoğu zaman bu gerçek unutulmaktadır.

Konsül Romanüs gibi salt öğretmenlikten başka bir şey düşünmeyen öğretmenlerin yanında ona yardımcı olan riyaziye dersi öğretmeni ne kadar babacan, sevecen bir tip ise yurt dışı okullarda okuyan Türk ve Müslüman öğrencilerin tarih öğretmeni de o kadar nefret duyulacak insandır. Hikâyede de görüldüğü üzere Türk azınlığın eğitim ve öğretimle ilgili yaşadıkları güçlükler en üst seviyededir. Eğitim ve öğretimde ırkçı yaklaşımlar, başka milletlere hakaret etmeler, gerçek dışı suçlamalar, medenî bir tutum değildir.

Hikâyelerde okuma tutkusuna da değinilmiştir. “İhtiyar Talebe ”de, öğrenmenin yaşı olmadığı gerçeğinin altı çizilmiştir. Yoksulluktan okuyamayan ya da okulu yarıda bırakan insanlar da bu hikâyelerde yer almıştır. Köylüleri kandırmak için dini inançları kullanmak da yanlıştır. Özellikle imam/öğretmen karşıtlığının köye bir yararı dokunmamaktadır. Ayrıca ders içeriklerinin de günün şartlarına göre düzenlenmesine ihtiyaç vardır. Öğretmenlerin olduğu gibi yöneticilerin de yanlış davranışları hiç de hoş değildir. Hak ve hukuk konusunun göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Eğitim ve öğretime ve onun uygulayıcısı olan öğretmenlere en çok zarar veren şey, ideolojik/ politik ve yüzeysel yaklaşımlardır.

KAYNAKÇA

Akalın, L. S. (1966). Edebiyat Terimleri Sözlüğü, Varlık Yayınevi, İstanbul.

Akaltun, Ş. (10 Şubat 1969). Varlık Yıllığı Üzerine Düşünceler, Yeni Konya, Sayı: 6668-608-4283.

Ali, S. (2000). Bütün Öyküleri 1, Değirmen, Kağı, Ses, Yapı Kredi Yayınları.

Alpsal, A. (1961). İlk Gün, Varlık Yıllığı 1961, s.475-479.

Apaydın, T. (1971). Sürgün Öğretmen, Varlık Yıllığı 1971, s.511-521.

Apaydın, T. (1973). Öğretmenler Odası, Varlık Yıllığı 1973, s.505-512.

- Apaydın, T. (1977). Gençler, Varlık Yıllığı 1977, s.539-544.
- Ardağı, A. (1964). Mehmet'in Acısı, Varlık Yıllığı 1964, s.370-373.
- Ardağı, A. (1965). Tanrı Misafiri, Varlık Yıllığı 1965, s.370-373.
- Ardağı, A. (1975). Emekli, Varlık Yıllığı 1975, s.590-592.
- Aşçı, A. (1964). Alın Teri, Varlık Yıllığı 1964, s.371-378.
- Aşçı, A. (1966). Bizim Ekmeğimiz Büyük, Varlık Yıllığı 1966, s.453-457.
- Ateş, K. (1 Mart 1977). Varlık Yıllığı, *Varlık*, Sayı: 834, s.10-11.
- Bayram, F. (1965). Harman Yeri, Varlık Yıllığı 1965, s.382-385.
- Benekay, Y. (1961). Barbarların Akını, Varlık Yıllığı 1961, s.344-351.
- Burak, C. (1961). Konsül Romanüs, Varlık Yıllığı 1961, s.356-365.
- Çelebi, Ö. (1964). Okul Günlüğü, Varlık Yıllığı 1964, s.387-391.
- Dizdaroğlu, H. (1 Haziran 1961). Yıllıktaki Hikâyeler, Varlık, Sayı:551, s.15-16.
- Girginsoy, N. (1966). İhtiyar Talebe, Varlık Yıllığı 1966, s.487-491.
- Gürdemirel, I. (1976). Okuma Tutkusu, Varlık Yıllığı 1976, s.559-570.
- Hacıhasanoğlu, M. (1 Mayıs 1965). 1964'te Hikâyeciliğimiz, *Varlık*, Sayı: 645.
- İlbaş, M. H. (1966). Varlık Yıllığı 1966, s.499-517.
- Karas, N. (1974). Yedigöllerde Mutluluk, Varlık Yıllığı 1974, s.574-586.
- Karatepe, C. (1973). Yüz Yirmi Dört No'lu Öğrenci, Varlık Yıllığı 1973, s.586-588.
- Kilimli, A. (1974). Sıkıntılı Olmak, Varlık Yıllığı 1974, s.590-594.
- Koçak, M. (1974). Korku, Varlık Yıllığı 1974, s.504-508.
- Memet Fuat'ın Seçtikleri, (Ocak 1963). Türk Edebiyatı 1963, De Yayınevi, İstanbul.
- Nayır, Y.N. (1972). Varlık Yıllığı 1972, Varlık Yayınevi.
- Nayır, Y.N. (1975). Varlık Yıllığı 1975, Varlık Yayınevi.
- Nesin Vakfı, Edebiyat Yıllığı 1976, (1976). Tekin Yayınevi, İstanbul.
- Noyan, B. (1961). Bir Ziyaret, Varlık Yıllığı 1961, s.431-436.
- Öndeyiş, (Ocak 1973). Sinan Yıllığı 1973, İstanbul.
- Özay, M. (1966). Papatyalar Açarken, Varlık Yıllığı 1966, s.545-557.
- Özel, H. (1964). Dereköy'e Okul Açıldı, Varlık Yıllığı 1964, s.446-453.
- Özön, M.N. (1954). Edebiyat ve Tenkid Sözlüğü, İnkılâp Kitabevi, İstanbul.
- Spies, O. (Ekim 1963). Yurtdışında Çağdaş Türk Edebiyatı Üzerine Neler Yazılıyor? Çev: Ahmet Arpad, Yeditepe, Sayı: 90.
- Türkçe Sözlük, (1988). Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları:549, C 2 (K-Z), Ankara.
- Uyguner, M. (1 Mart 1969). Varlık Yıllığı 69, *Varlık*, Sayı:737.
- Uyguner, M. (1 Şubat 1963). Varlık Yıllığı 1963, *Varlık*, Sayı:591.
- Uyguner, M. (15 Mart 1964). Yıllık 1964, *Varlık*, Sayı:618.

Üçer, E. (1971). Kafes, Varlık Yıllığı 1971, s. 617-623.

Varlık Yıllığı 1960, (Aralık 1959). Varlık Yayınevi, İstanbul.

Yalçın, B. (1963). Bilinmeyen Günahlar, Varlık Yıllığı 1963, s.468-471.

Yavaş, İ. R. (1973). Pazar Yeri, Varlık Yıllığı 1973, s.472-475.

Yıllık Hakkında, (1960). Vatan 1960 Yıllığı, Vatan Gazetecilik ve Matbaacılık Türk Anonim Şirketi.

Yücel, Ş. (1973). Düşünen Köprü, Varlık Yıllığı 1973, s.641-646.

Yüzbaşıoğlu, M. (1977). Memiş, Varlık Yıllığı 1977, s. 616-620.